

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ՀԱՆՐԻՄ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԺԴ. ՏԱՐԻ

— ԹԻԻ 242 —

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1/13 1896

1. Բիրակն առ այժմ ամբողջովն կը հրատարակուի: — 2. Տարեկան գինն է ամեն տեղոյ համար 1½ Մենիսիյէ, բոլորստեղծանք մեր վրայ ըլլալով: — 3. Զեռէ կը ծախուի 100 փառայ: — 4. Բաժանորդ գրուի ու զոտներ տրուելու են կամ իրենց հասցեն զրկելու են առ խմբագիրն **Տպարան Յ. Մանթրուսեան** Կ. Պոլսէն Մանթրուսեանց Բոզուլու, Ամերիկան խան (Պայպրի Հաւուզ): — 5. Բիրակին վերաբերեալ ամենայն գործունէ եւ բաժանորդական վճարմունք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն: — 6. Անվճար նամակ կամ չեն գրութիւն չընդունուիր: — 7. Տաճն օրինակի համար վճարմունք չեն պահանջուիր մէկ օրինակ ձրի կը տրուի:

Բիրակին համար. — Ժամանակ. — Անձնական նկարագիր. — Վարձ քիւնուի. — Ուշիմ պատասխան. — Անաւասիկ կամ ես առ դուռն եւ բախտ. — Կրօնական գիտական. — Խրատ. — Ոչ ինչ կ'ապրի իրեն համար. — Խնայողութեան միջոց եւ որպիսութիւն. — Երջանկութիւն. — Օգտակար բանք. — Տրամախօսութիւն քննից. — Առաջին ցանկ Պրուսայի Արեւելեան Որբանոցին. — Քաղաքական:

Հանդիսիս յարատեւութեանն ու յաջողութեանը փափաքող ազնիւ Բարեկամ մը ուղղած է մեզ հետեւեալն ի հրատարակութիւն:

ՔԻԻՐԱԿՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՔԱԶԱՆԵՐԵՆԻ ՄԵՐ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐԸ

Խիստ տխուր ազդեցութիւն մը ըրաւ սրտիս վրայ, երբ երկու Հայ թերթերու խմբագիրներէ իմացայ թէ իրենցմէ անկախ պատճառներով այս տարի իրենց թերթերուն բաժանորդաց թիւն կ'իսու չափ զերջուած է:

Խիստ յուսահատեցուցիչ է խմբագիր մը համար տարւոյն սկիզբը բա-

ժանորդաց արդէն փոքրիկ ցանկն աչքէ անցուցած ատեն բազում անուանց վրայէն հաստ կարմիր գիծ մը քաշել, մինչդեռ նա բազում ծախքեր ունի թերթը կազմ ու պատրաստ ընթերցողին ձեռքը դնելու: Այս ցաւալի կացութիւն կ'ստիպէ զիս քանի մը դիտողութիւն ընել դոնէ մեր «Իւրակն»ի համար: Սա է մեր միակ «Հայ» թերթ, բնիկ ձեռնարկ մը, և մեր բնիկ ձեռնարկներ, պէտք է իրաւաւնչիրի մասնաւոր ձեռնառութիւնն վայելեն: «Իւրակն»ի շնորհիւ Բարեբարին դեռ կենդանեաց աշխարհին մէջ գտնուող նախկին բաժանորդք ոչ թէ այս տարի շարունակելու են իրենց բաժանորդագրութիւն, այլ նաեւ մէկ կամ երկու թերթ ալ նուէր պարտին ընել որոյ որ անկ է, որով ոչ թէ միայն կարօտեալ ընթերցասէրի մը մեծ ծառայութիւն—մտաւոր սնունդ պարգեւած, այլ նաեւ յուսահատեալ խմբագիր մը քաջալերած, խրախուսած կ'ըլլանք: Այսպիսի տաղնապա-

լից ժամանակի մէջ այսպիսի առաջարկ մը ունանց յանդուգն անխոհեմութիւն պիտի թուի, և պիտի դուռնէ՝ է՛հ, լաւ . բայց դրամ, ուսկից դրամ գտնենք որ թերթ մը նուէր իսկ ընենք, քանի որ մենք ծախքերնիս զեղչելու համար մեր «Բիւրակն» իսկ ջաւ ի սիրտ ձգել ենք պարտաւորեալ : — Շատ և շատ դիւրին է հարցմանդ պատասխանել, սիրելի բարեկամ : Այո՛, պէտք է որ ծախքերնիս զեղչենք բայց չէ թէ միայն և հոգի զրկելով՝ այլ մատուցող փոքր ինչ անձնութեան սորվեցունելով : Զեղչենք այս ի հող դառնալիք մարմնոյ համար ըրած բազում ոչինչ, անպէտ և վնասակար ծախքեր, առանց որոց ոչ բէ կրնաս շատ ապրիլ այլ նաեւ ստելի երջանիկ եւ երկայնակեաց իսկ կ'ըշխաս : Զեղչէ այսպիսի ծախքեր գոնէ կէս առ կէս, եթէ չէ հնար բոլորովին ջնջել ծախուցդ տեսրէն և ահա դրամ «Բիւրակն»ի և նաեւ Արեւելեան Որբանոցին և այլ բարի ձեռնարկներու համար : Կերուխումի ցանկէդ հանէ այս տարի, այս նեղութեան տարին, անպէտ առարկաներ և ահա դրամ «Բիւրակն»ի երկրորդ թերթի մը և բարեգործութեան :

Մասնուց տեսրէնիս այլեւս նկատենք, աւելորդ դրամ շատ պիտի գտնենք :

Գ. Պ.

Այլոց թերութիւնները մատնանիշ ընելով մի ապականք զանոնք, բայց յաւատ խորհէ, գտիր և ուղղէ քու թերութիւններդ, որպէս զի ուրիշներն ալ քու թերութիւններդ չայպանեն :

ԺԱՄԱՆԱԿ

Ներկայն սրարշաւ սուրհանդակի կը նմանի, որ կ'անցնի կ'երթայ տանելով իր հետ մարդկային բոլոր յանցանքը, չարութիւնը և միանգամայն բարութեան գործերն . իսկ մենք կը կենանք դեռ, և ապագայն կը տարածուի մեր առջև, պատրաստ մատակարարելու մեզ կրկին նոր պատեհութիւններ և գործողութեան նոր ասպարէզներ : Ուրեմն պարտինք դիտել, թէ ներկայ ընթացքնիս դէպի ո՞ր կողմն է, բարւոյն թէ չարին . ժամանակը յանցանք չունի եթէ գէշ կ'անցունենք զայն . մենք ենք յանցաւոր եթէ չարաշար գործածելով մեզ համար անօգուտ կամ վնասակար կ'ընենք զայն : Ժամանակ, եղանակներ, տարիներ ու օրեր իրենք կը կտտարեն իրենց պարտք հաւատարմօրէն : Տարւոյն անդրանիկ զաւակը, Յունուարը, ծագեցաւ մեր վրայ ապագայի ակնկալութեան և յոյսերու փայլունութեամբ . ու անցաւ : Ահա Փետրուարը եկաւ և կը տեսնենք որ մերկ ճիւղերու վրայ կը ցանցեն իր փափկիկ բողբոջներ և կը բերէ մեզ կանխագոյն ծաղիկներու իր սովորական նուէրը : Եւ եթէ Վերին Տեսչութիւն կեանքերնիս պահէ, ժամանակին յաջորդ ամիսներն ալ Մարտ, Ապրիլ, Մայիս և այլն պիտի դան յաջորդաբար, բերեն իրենց այլ և այլ նուէրքն ու բարիքը, ամեն տեսակը պիտի ունենանք և ամեն պատեհութիւն վայելենք, բայց մենք ի՞նչպէս պիտի գործածենք զանոնք, այս է խնդիրը : Ժամանակը անցե-

լոյն պէս պիտի մատուցանէ մեզ իր բոլոր ծառայութիւնը՝ բայց յաջողութիւնն ու բարիքը պիտի ծնին մեր վարմունքէն, մեր պարտաճանաչութենէն ու մեր գործունէութենէն։ Ապր մեզի համար բան մը չունի բերելու թէ որ մենք մեր ներսիդին շունինք բարձր առաջնորդութիւններ բարին ի գործ դնելու։ Ինչպէս լեռան վրայ տարածուած լին մը, գիշեր ատեն կը տարածուի խաղաղ, լռին և մշտնապատ, և սակայն իր գաղտնաժամուկ խորութեան մէջ ցոլացնելով երկինքի բոլոր փառաւորութիւնը, այսպէս գալիք ժամանակը տոռերային ու գողանալից, իր մէջ կը ցոլացնէ մեր սրտին, մեր մտքին, շքեղութիւններն։ Եթէ մեր երկինքը զուրկ է փառքէ՝ ապադայն դատարկ տարածութիւն մ'է միայն մեզ համար։

Ներկայն հունձքի դաշտ մը չէ որուն մէջ կարող ըլլանք թափառել ըստ կամս և հնձել ոսկի ցորենը։ Ընդհակառակը չ'սերմանուած արտ մէ, որ արօրուելու, սերմանուելու, հոկուելու և բանի բերուելու է ամեն ժամու ու ամեն օրունք հաւատարմ ըլմ աշխատութեամբ, եթէ կուզենք որ անոր ախօսները ծածկուն պեծածան հունձքով։ Հոն հողէն դատ ուրիշ բան չկայ, բոլոր ուրիշ բաները գործողը պէտք է հայթայթէ։ Ամեն օրունք մէջ պատահութիւններն պիտի խռնուին, բայց ունայնաճեուն պիտի անցնին, եթէ մենք չճանչանք և չըմբռնենք զանոնք։ Երբեքներ պիտի ծաղկն, անձրեւներ պիտի տեղան, ցօլեր քաղցրիկ և թարմ պիտի փայլին առ-

տուան երկինքին ներքեւ, բայց ի վերջոյ պիտի գտնենք մենք զմեզ այնքան դատարկ և աղքատ որչափ էինք անցելոյն մէջ, եթէ յաջողութեան այս բոլոր տարրերը չըճենք և զանոնք յառաջ չվարենք հաստատուն և անյողողող առաջադրութեամբ մը։ Եւ մանր բաներուն ալ հոգ տանելու ենք։ Ամեն յաջողող մարդ գիտցած է անոնց արժէքը։ Փայլուն որոշումներ ու վսեմ առաջադրութիւններ բաւական չեն։ Փոքրիկ պարտաւորութիւններ ու աննշան գործեր ամեն օր ու ամեն ժամ պէտք է կատարուին ամենաբարձր ոգիով մը ամբողջ կեանքերուն մէջ։ Մեր ձեռքը եղած ժամը գործածել մեր բոլոր կարողութեամբը, ահա՛ յաջողութեան գողանիքը։ Ապադայն իր բոլոր մթնութեամբ և անստուգութեամբ Աստուծոյ կը վերաբերի, ինչ որ մեզն է այն ժամն է, մթին կամ վայլուն, զոր մեր ձեռքը ունինք։ Մեղի կիցնայ կատարել մեր պարտքը զոր ժամը մեզի կը ներկայացնէ։ Ամենէն արգասալից երեւակայութիւնը այն է որ կարող է ժամերը իրարու վրայ կուտակել և տալ անոնց իրենց ճշմարիտ համեմատութիւններն հակառակ անոնց ունեցած աղքատիկ ու խեղճ երեւոյթին։ Ներկայ ժամուն արժէքը գիտնալը բոլոր սպադային արժէքը գիտնալ է։ Նախանձաւոր եղիք ձեր վայրկեաններուն, ձեր բոլոր կեանքը, խորհուրդը և սիրտը վատնեցէք ամեն օրունք իրերուն վրայ, ու յանձնեցէք առաքայն բարի ու ողորմած Աստուծոյն։

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Բարի նկարագիր մը կենաց պսակն ու փառքը և զայն ունեցող անձին ամենաընտիր ստացուածքն է որ կուտայ մարդուս նիւթական հարստութենէ շատ աւելի կարողութիւն միանգամայն ապահովելով անոր ճամբան ու պատիւը : Ազգի մը քաղաքակրթութիւնը, ճարտարութիւնը և զօրութիւնը, զայն բաղկացնող անհատից անձնական նկարագրի որպիսութենէն կախում ունի :

Շատ անգամ կ'ըսուի, թէ դիտութիւնը զօրութիւն է, սակայն առաւել ճշմարիտ է ըսել, թէ բարի նկարագիրը զօրութիւն է : Կրնան դիտուն և հանճարեղ անձինք մեր հիացումը գրաւել, բայց ուրիշ բանի մը պէտք ունին անոնք, որպէս զի մեր վստահութիւնն եւս գրաւեն : Միտք առանց սրտի, դիտութիւն առանց արդարութեան, ճարտարութիւն առանց բարութեան յիրաւի մեծ կառողութիւններ են, սակայն և այնպէս կրնան միայն ի չար գործածուիլ :

Աշխատասիրութիւն, ճշմարտաստութիւն և բարեսիրութիւն, բարի նկարագրի մը էական մասը կը կազմեն, և ուր որ անյողգողդ առաջագրութեամբ մը հանդերձ ունի սոյն աղնիւ յատկութիւնքն, կարեւոր զօրութիւն մը կը կրէ իր անձին մէջ : Նա՛ կարող է բարեք գործել, կարող է չարին դէմ դնել, կարող է դժուարութեանց և ճախորդութեանց յաղթել, զի ասոնց մէջ է որ ուղղամիտ անձին բարեմասնութիւններն

ամենէն աւելի պայծառութեամբ կը փայլին . երբ նա՛ ամեն բան կը կորսնցնէ կրնայ իր արդարութեան վերայ վստահութիւն ունենալ :

Իւրաքանչիւր սք պարտի ջանալ ստանալու բարի նկարագիր մը իբրեւ իր կենաց մէկ ամենահարկաւոր պիտոյքը : Ճշմարիտ մարդը արդարութեամբ կը գործէ թէ ի ծածուկ թէ ի ներկայութեան այլոց : Անգամ մը հարցում եղաւ տղեկի մը թէ ինչո՞ւ քանի մը տանձ չի բրցուց ծառէն, քանի որ ո՛չ ոք կար զինքը տեսնող, նա պատասխանեց, «Այո, կար մէկը, և այն ես էի և կը տեսնէի ինքզինքս, և ես երբեք չեմ ուզեր անիրաւ գործ մը ընել իմ ներկայութեանս : Ի՞նչպէս ուզիլ և հիանալի դաստիարակութիւն մը տրուած ըլլալու է այդ տղեկին իր մանուկ հասակին մէջ : Ահա փոքրիկ կարողութիւն մը որ գալիքի է սոսկ իր բարեկիրթ, աղնիւ նկարագրաւն, առանց բարձր հանճարի և տաղանդներու օգնութեան :

Երանի անոնց որ ստացեր են իրենց մանուկ հասակին մէջ այդ հզօր կարողութիւնը :

Մարդ մը այլոց խորհուրդներուն տգէտ ըլլալով հազիւ ապերժանիկ կըլլայ, բայց այն որ անմտադիր է բուն իր խորհուրդներուն չարժմանցը, ստուգապէս ապերժանիկ է :

Զխօսած մտածէ, բերնէդ կէսկատար խօսքեր մի հաներ, այլ քո խօսքերդ թող որոշ ու կարգաւոր կալ ըլլան :

ՎԱՐՔ ՅԻՍՈՒՍԻ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԱՐԴԵԱՅԻՆ ԲՆՈՒԹԻՒՆՆ

Գ.ԼՈՒՆ Ե.

(Շարունակութիւն տես քիւ 241)

Յիսուսի մարդարեւից վերայ սերտ ծանօթութիւնն սիրալիր և անվկանդ էր, և զանոնք ձեռք կանոնութեամբ և աներկիւղ կերպիւ։ Որոշ և մեկին կ'ընէր զանոնք և մեծ կատարելութեամբ կուսուցանէր անոնց այն գաղափարներն որոց մասին իրենց ծանօթութիւնը ամենայնիւ սաղմնային և եթէ չիւն, ինչ մեծ հակապատկեր կայ իսրայէլի ու անոր հետ ուխտի մտնող Աստուծոյն և երկնաւոր Հօր միջեւ, ճաճարին հանգերձ իւր քահանայիւք եւ զոհերով եւ հոգւով ու ճշմարտութեամբ զԱստուած պաշտողներու միջեւ։ Ինչ հակապատկեր կայ օրինաց՝ ազգային եւ ծիսական բարոյականի՝ և խղճի ու սրտի բարոյականին միջեւ։ Մինչ իսկ Մովսիսի, Եղիայի և Նաայեայ հետ բարդատեղով եղական է Յիսուս որ տարօրինակութեամբ և գերակայութեամբ կը փայլի։

Յիսուսի բարուց ուրիշ մէկ հանգամանքն է իւր առ մարդ ունեցած սէրը։ Արդէն յիշուեցաւ թէ գերազանց նպատակ մը ունէր, սակայն կենաց մեծ նպատակի մը ներքեւ գտնուելու է նաև մեծ սէր, որ ձեւ յարատեւութիւն տայ այն նպատակին։ Սէր առ մարդ, ահաւասիկ այն կարիք որ կ'առաջնորդէր և կը ներշնչէր զինքը։ Թէ ինչպէս մեծցաւ և զարգացաւ նազարէթի մէջ, մանրամասնութեամբ հաղորդուած չէ

մեզ։ Բայց սա միայն զիտեմք, թէ երբ առաջին անգամ ելաւ ի հրապարակ, իւր մէջ դէպ ի մարդ անզուգական սէր մը տեսնուեցաւ, որ լեցուցած էր զինքն անսահման գթութեամբ և որով յառաջ մղուեցաւ իւր ձեռք առած գործոյն մէջ։ Յայտնի է թէ սոյն հանգամանք ընդհանուր առմամբ երթալով առաւել ևս կը զօրանար մարդկային հոգւոյ անհուն արժէից վրայ իւր ունեցած բարձր ըմբռնմամբ։ Մարդիկ սահման կը դնեն իրենց բարեսիրութեան, իսկ Յիսուսի բարեսիրութիւնն անսահման և անծիր էր՝ դասակարգի և ազգայնութեանց տարբերութիւններն կը ցածցնեն մարդոց առ միմեանս տաժած փոխադարձ սէրն ու համակրանքն։ զրեթէ ամեն երկրի մէջ թշնամին ատենն առաքինութիւն համարուած է, և առ հասարակ համաձայնեալ սկզբունք մ'է դարչիլ և խոյս տալ այն անձերէ որ առ ոտն կոխած են պատուոյ և յարգանաց օրէնքներն։ Յիսուս ընդհակառակն չէր նայեր սոյն սկզբանց, վասն զի գերազանց զգացմամբ մը կը գնահատէր այն անգին արժէքն՝ զոր կը տեսնէր թշնամոյն, օտարականին և լքեալ անձանց մէջ, և այս էր որ կարգելուր զինքն ուրիշ կերպ վարուելէ։ Այս զարմանալի սէրն էր որ կը ձեւակերպէր Յիսուսի կենաց նպատակն։ Այս էր որ ամենափափուկ և ամենազօրաւոր համակրանք կուտար դէպ ի ամեն տեսակ ցաւ, վիշտ ու տառապանք։ Այս էր այն ամենազօրաւոր պատճառն որուն համար գործածեց բոլորեւ մեծ կոչումն։ Ուր որ իւր օգնութեան ամենէն աւելի պէտք

կար, հոն կը դիմէր Իւր զթալից սիրտըն, և մասնաւորապէս Իւր սէրն կը վարէր զինքն այսր և անոր փրկելու դիտաւորութեամբ, զի դիմէր թէ հոգին է այն իրական գոհարն, զոր փրկելու համար ամեն ինչ ընել հարկ էր. դիմէր նաև թէ հոգւոյ վտանգներն և չարիքներն ամենէն աղէտալի են: Պատահած է երբեմն որ մարդիկ սէր տաժած ըլլան ուրիշներու, բայց առանց այն կենսական նպատակին. բայց Յիսուսի սէրն կը դիմաւորուէր իմաստութեամբ՝ կէտ նպատակի ունենալով համբէն մարդոց բարօրութիւնն: Դիմէր թէ ամենալաւն ըրած կ'ըլլար յայնժամ միայն երբ կը փրկէր զմարդիկ իրենց մեղքերէն:

Յիսուսի մարդկային բնութեան մեծամիտ ստորագելիքն էր Իւր սէրն առ Աստուած: Մարդոյ գերագոյն նպատիւն և բարձր դիրքն է Աստուծոյ հետ զգայմամբ, խորհրդով և նպատակաւ մէկ ըլլալ: Յիսուսն ունէր այս յատկութիւնն ամենայն լիութեամբ: Մարդիկ առ հասարակ դուն ուրեք կը խորհին Աստուծոյ վերայ, մինչ իսկ ամենէն բարեպաշտ եղող Քրիստոնեայք կը խորտոխանին թէ իրենց համար յոյժ դժուարին է մտքերնին այնպէս վարժեցնել որ ունակութիւն ըլլայ իրենց չարունակ զԱստուած ներկայ դիմենալ: Երբ չենք այնպէս խորհիր, ասիկայ նշան մ'է թէ մեր և Անոր խորհրդներուն մէջ աններդաշնակութիւն մը կայ: Անհնարին է փայրիկ մը իսկ Աստուծոյ ներկայութեամբ մէջ գլուխուն լի առանց առաւել համարձեռադաստիճանաւ զգալու, թէ Անոր խոր-

հորդներն մեր խորհրդները չեն և Անոր ճամբաներն մեր ճամբաները չեն: Բայց Յիսուսի համար այնպէս չէր իրողութիւնն, երբեք չէր ընտրուած մը առանց մարդոց միտքն առ Աստուած ուղղելու: Յիսուսի համար Աստուածութիւնն չայնքան ներկայ էր որչափ Իւր չնչած մթնոլորտն, և համարեգական ճաճանչներն որոց մէջ կը քայլէր: Իւր խորհրդներն Աստուծոյն էին և իւր փափաքները ոչ մէկ բանով կը տարբերէին Աստուծոյ փափաքներէն, նաև կատարեալ վստահութեամբ դիմելով թէ Իւր նպատակներն Աստուծային էին: Երբ նպատակարարութեամբ առանալ այս բացարձակ ներդաշնակութիւնն Աստուծոյ հետ, ասիկա մեծաւ մասամբ Իւր բնութեան ներքին համեմատութեամբն էր ընծայուելու, և սակայն չափով իւրեք եւնջ Յիսուս մեղի պէս ստացաւ այն նկարագիրն այսու տարբերութեամբ որ մենք յոգնաճանաչ խորտոխամբ նպատիւք ուսանիլ Աստուծոյ խորհրդներն ու նպատակները Աստուածաշունչէն, որպէս զի ստանանք պատմեք: Յիսուսի շաքունակական ուրախութիւնն էր ի մանկութենէն անախքննել զՍուրբ Գիրք որչափ ատեն երկրի վրայ էր աղօթասիրութեամբ հոգի մը կը տաժէր Իւր մէջ, և ուտելու իսկ թէ երբեմն ժամանակ չէր ունենար, բայց աղօթքի համար ժամանակ կը նուիրէր և մեծաւ համբերութեամբ կը դիմադրէր աստուածայինէն տարբեր նպատակ և խորհրդ որ նենդան փորձութեանն: Դիմէր իւր կոյտեմն, և այս դիտակցութիւն իրեն փառաւ հոգիւն և պնակհերութիւնն փութալ:

ու ասոնք կը զօրանային մանաւանդ
այն ներքին համոզմամբ թէ ապահո-
վապէս՝ ի կատար և ի լրումն պիտի
տանէր գործը իւր մեռնելէն առաջ
իր ի մարդ : Թէն Յիսուս ունէր նա-
խագիտութիւն, սակայն կային պա-
րագանքեր որոց նկատմամբ պէտք էր
խոնարհութեան և հեղութեան տի-
պար հանդիսանալ և ուստի միշտ
իւր խորհուրդներն ու փափաքները
Աստուծոյ կամքին կը հպատակեցնէր :
Աւասիկ այս էր գաղտնիքն այն խա-
ղաղութեան և անգործութեան որ
Իւր դէմքին վեհութիւն մը կուտա-
յին կենաց ամենատաժանելի ժամե-
րուն մէջ իսկ : Գիտէր թէ ամենա-
տոկալի դէպքն իսկ որ պատահէր
իրեն Աստուածային կամքն էր, և
այս բաւական էր : Ամեն ժամանակ
ունէր պատրաստ առանձնավայր մը
իրեն համար ուր կրնար կատարեալ
հանգստութեան, լռութեան և մի-
թարութեան համար քաշուիլ զինքն
յրջապատող չփոթներէն և աղմուկէն
զերծ լինելու և Խաղաղութեան Աս-
տուծոյն հետ հաղորդակցելու հա-
մար : Ահա՛ այս է այն մեծ ժառան-
գութիւնն զոր կտակեց իւր աշակեր-
տացն երբ անոնցմէ մեկնելու ատենը
ըսաւ . « Խաղաղութիւն թողում ձեզ,
զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ » :

Յիսուսի անմեղութիւնն եւս յա-
ճախ նկատուած է իւր նկարագրոյն
ամենաբարձր ստորոգելին : Ս. Գիրք
որ բացարձակապէս արձանագրած է
իւր գիւցաղանց սխալներն և մոլո-
րութիւնքը, որպէս Աբրահամու,
Մովսիսի և Դաւթի, ոչ մէկ մեղք
կամ սխալմունք վերագրած է Յի-
սուսի : Նախնի սուրբերու ամենէն

նկատելի յատկանիշն անոնց ապաշ-
խարութիւնն եղած է . որքան դե-
րագանց էին սրբութեամբ այնքան
առաւել դառնագին արտասուք կը
թափէին իրենց մեղքին ճանաչումով :
Եւ թէպէտ ամեն ոք կ'ընդունի թէ
Յիսուս՝ պատմութեան ամենամեծ
անձնաւորութիւնն է, սակայն նման
նախնի սրբոց նա բնաւ ցոյց չտուաւ
այն որոշիչ յատկութիւն որ է ա-
պաշխարութիւն և զգլում, ոչ իսկ
ասոնց նշոյն : Անմեղ էր, զի բա-
ցարձակ լիութիւն ունէր սիրոյ :
Աստուծոյ դէմ մեղանչել մեր առ
Աստուած ունեցած սիրոյն պակասու-
թեան նշան է, որպէս մարդոց դէմ
մեղանչել առ մարդ սիրոյ պակասու-
թեան նշանակ : Մէկը որ թէ Աս-
տուծոյ և թէ մարդոց սիրովն լի է,
չկրնար ունէ միոյն դէմ մեղանչել :
Յիսուսի մէջ այն սիրոյ լիութիւնն
առ Աստուած և առ մարդ կը զեկա-
վարէր Անոր բոլոր հովիւները, և իւր
նկարագրոյն կատարելութիւն կու-
տար :

Երկոտասանք ինչ որ եղան Յիսուսի
կը պարտէին . վասն զի Անոր հետ
ընդ երկար ի յարաբերութեան էին :
Չենք կրնար որոշակի ըսել թէ ե՞րբ
կարող եղան լիապէս իրականացնել
կամ պարզօրէն տեսնել Քրիստոնէսու-
կան կրօնի այս կեդրոնական սկզբ-
բունքն կամ ճշմարտութիւնն, զոր
յեաոյ աշխարհի պիտի քարոզէին . —
թէ Յիսուսի մարդկային բնութեան
եռեւ կար բան մը վսեմ և վեհ :
Չենք կրնար որոշակի ըսել թէ ի՞նչ
ատրիճանաւ իրենց ստացած տալա-
ւորութիւններն համոզման փոխուե-
ցան ի մասին այն իրողութեան թէ

Յիսուսի անձին մէջ կատարեալ մարդկութիւնն կատարեալ Աստուածութեան հետ միացած էր : Յիսուսի ինքնայայտութեան բոլոր նպատակն այս էր : Սակայն յետ Յիսուսի մահուան աշակերտաց թերահաւատութիւնն կը ցուցնէ թէ անոնց համոզմունքն ո՞րչափ թերի և խակ էին ի մասին Յիսուսի անձնաւորութեան, և սակայն այս և այն բարեդէպ պարագայից ներքեւ կարող եղան արտայայտութիւն տալ իրենց հաւատքին ի նա : Յիսուսի յարութիւնն և համբարձումն աշակերտաց մտաց մէջ տակաւ հաւաքուող թոյլ և երերուն համոզմանց այնպիսի կերպիւ մը դպաւ, որ անոնք անյողդողդ համոզման փոխուեցան, թէ ի Յիսուս ուրուն հետ այնչափ սերտիւ առնչացած էին, Աստուած էր յայտնեալ ի մարմնի :

(Շարունակելի)

ՈՒՇԻՄ ՊԱՏԱՍԻԱՆ ՄԸ

Ճամբորդ մը որ վտանգաւոր գետէ մը կանցնէր, կ'ըմալլի նաւապետին ճարպիկութեանը որով նա անվտանգ ու անդորր յառաջ կը վարէր նաւը բազում խտրութեամբ մէջ տեղէն, ուստի կը հարցնէ նմա թէ ո՞րչափ աւտենէ ի վեր է որ նոյն գետէն նաւարկութիւններ ըրած է : Նաւապետը կը պատասխանէ, « Քսան տարիի չափ է » : Ճամբորդը կրկնելով իր հարցումը կրտէ, « Ուրեմն անշուշտ լաւ ուսումնասիրած ըլլալու էք այդ բոլոր խտրութիւնն ու անցքերը որ այնչափ դիւրութեամբ կանցունէք ձեր

նաւը այս վտանգաւոր գետէն » : Նաւապետը կրտէ անոր՝ « Ո՛չ, կը սխալիք » : Յայնժամ ճամբորդը զարհուրելով կը դռէ թէ, « Ուրեմն եթէ դուք այդ բաները ուսումնասիրած չէք, հապա ինչ է ձեր գիտցածը » : Նաւապետին վերջին պատասխանը սա կըլլայ. « Ես ուսումնասիրած ուսովրած եմ, խորունկ ու ապահով ջրերն ուր կամ ո՞ր կողմն ըլլալը և այն գծին վրայէն յառաջ կը վարեմ նաւս » :

Նաւապետին այս վերջին պատասխանին մէջ հանճարոյ և իմաստութեան կատարելութիւն կար :

Շատեր կան որ սխալ և մոլոր տարբեր տարբեր դրութիւնները ուսումնասիրելու համար թանկագին ժամանակներ կը վատնեն, խորհելով թէ զանոնք ճանչնալն ու գիտնալը անհրաժեշտ է չարէն զերծ ու բարիին հետամուտ լինելու համար, բայց կը սխալին :

Ուսումնասիրէ՛ և ճանչցիր ճշմարիտն ու բարին, յայնժամ դուրս ես ուղիղ և ապահով գիծն՝ յորմէ պիտի յառաջ վարես քու բանական նաւդ :

Ա. Ե.

« ԱՅՍԻԱՍԻԿ ԿԱՄ ԵՍ ՍՈՒ ԳՈՒՌՍ ԵՒ ԲԱՍԵՄ »

Յայտ. Դ. 19

Աստուծոյ առջև ո՞րքան պատուական կրնայ ըլլալ մարդկային հոգին՝ որ Յիսուս փնտռէ զայն, կենայ աւոր սրտին դրանն առջև, և մեղմիւ բախէ զայն կրկին ու կրկին որպէս զի մտնէ հոն և օթեւանի անոր մէջ :

ԿՐՈՆԱԿԱՆ-ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄՈՎՍԵՍ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մովսէս հանդէպ գիտութեանց

Հիմա՛յ բաղդատեմք զայս գիտութեան շուրթով, մէկ կողմէն բանամք բնութեան գիրքն, և միւս կողմէն սրբազան Մատեանն, բաղդատեմք այս բնագիրքին միմեանց հետ տեսնելու համար՝ թէ արդեօք երկուքն ալ մի և նոյն հեղինակին գործն են թէ ոչ։ Բայց նախ քանի մը նախնական խորհրդածութիւններ հարկաւոր են գիտութեան և իւր ներկայացուցիչներուն արժէքն գիտնալու համար՝ իբր փորձ Մովսիսի Տիեզերածնութեան և խորհրդածութիւնք՝ երկրաբանութեան մինչև ցարդ ըրած յառաջդիմութեան ներշնչեալք։

Ասորդկային գիտութիւնն, և ի մասնաւորի երկրաբանութիւնն, չէր կրնար բուն կէտ նպատակին ըլլալ սրբազան մատենագրին յայտնելիք ճշմարտութեան։ Մովսիսէն պահանջելէ առաջ՝ որ կատարեալ ներգաշնակութեան մէջ ըլլայ գիտութեան հետ, պէտք է որ նոյն գիտութեան պահանջեմք՝ որ ինքն իրեն հետ ներդաշնակ ըլլայ։ Արդ, գիտութեան ամենէն մեծ ներկայացուցիչներէն մին, Գիւլիէ, կ'ըսէ թէ, «իրականութեանց և գիտողութեանց գիտութիւն մը այնպիսի անտի և հակասական ենթադրութեանց հիւսք մ'եղած է, որ անկարելի է ձրոշակի սահմանել կամ անուանել զայն առանց ծիծաղ շարժելու»։ Անկէջ վերջն երկրաբանութիւնն հաստատ

ուեցաւ, որոնք իւր ճամբան բացում անոր հիմնական դիւլիսի կենդանաբանական նշանաւոր աշխատութեանց։ Բայց նոյն ինքն Գիւլիէ քանի մը կէտերու մասին իւր նշան խորդաց վրայ ժանրայնորէն աշխատելութեանց ենթակից չէր որով իւր այս օրոյան գիտնալորդ իրենց կարգին վախճալու են յիսալքնեալ դատութեանէ՝ իրենց յաջորդաց կողմէն։ Համառօտ լսեմք՝ երկրաբանութիւնն տակաւին նոր քայլ նուազեցնած է, և կամ աւելի ճիշդ, քան կաին ժողովրդի մէջէ, ինչ իւր զեղուն և ոչ քայլերն տակաւին հանդարտեցնելէն։ Մովսիսի գրութեան պէս որոշ և ամփոփ գրութիւն մը չէ։ Եւ որովհետեւ որ եւէ բաղդատութիւն երկու եզր կամ առարկայ կը պահանջէ, չենք կրնար կատարել եւլ բաղդատութիւն մ'ընել ընդ մէջ Մովսիսի և գիտութեան այս վերջնոյն անբուականութեան պատճառաւ։

Իրաց այս վիճակին մէջ, ի նպատակ Սրբազան մատենագրին երկու հասանելի առաւելութիւններ կրնամք քաշել։ Առաջինն այն է որ գիտութեան թիւնն ոչ մէկ լրբւոյն հերքում անել չ'ընեն Մովսիսի երկրորդն այն է որ ինքն իսկ կը գայ արդայն հաստատել այն ամեն կէտերուն վրայ՝ որոյ մէջ ինքն ալ ստոյգ հետեւութեանց առկա կած հասած է։ Եւ այժմայն աստ ոչին

Այս աւանդարկութեանց շտապին ինքնին միայնակ խիստ կարեւոր արժէք կայութիւն մ'է ի նպատակ Մովսիսի ըլլալուն։ Արդարեւ ինչպէս կարելի ներշնչեալ է բնագիտել, առանց անոր ներշնչման թէ Մովսէս որ երեք

հազար տարուան հնութիւն մ'ունի, նուազ հին ըլլայ, նուազ յետամուրջ ըլլայ քան Պիւֆօն, Տըլամպուր, Տիւլիւք, Դիւլիէ իսկ, որք տակաւին երէկուանն են, և քան այն ամեն երկրաբաններն մեր օրուան՝ որք իրենց դրութիւններն հաստատելէն վերջն իսկ տակաւին կ'ապրին։ Ի՞նչ պէս կ'ըլլայ որ բնաւ հաստատուած չէ դեռ թէ Մովսէս ո՛չ մէկ կէտի մասին սխալած ըլլայ, մինչդեռ արդի գիտութեան ամենամեծ գործիքներն և միջնորդներն սխալած են։ Պիտիւրսեն՝ թէ Մովսէս այնպիսի բարձրութեանց և պատմական հարեանցի տեղեկութեանց մէջ մտած է՝ որովք դիւրին եղած է իրեն խոյս տալ ճշգրտութեան և մանրամասնութեանց դժուարութենէն, մինչդեռ բնութեան հետազոտողներն ենթակայ են միշտ անոր։ Բայց Մովսիսի Տիեզերածնութիւնն իւր բացատրութեանց մեծութեան մէջ՝ կոտորելադէս այն պիտի որոշ նշաններ և հանգամանքներ ցայց կը տայ, որ դիւրին է հետեւցնել թէ վիճաբանութեանց եւ հակառակութիւն կրելու միջոցներ իսկ ընձեռած է, որովք հարիւր անգամ շիտեալ պիտի ըլլար՝ եթէ կարելի ըլլար։ Ապացոյցն այն է որ վերջին դարու ամբարշտութեան մտաց այնպէս երեւցած է և ներկայ դարու ամբարշտութիւնն իսկ դայն միշտ սուտ հանելու և հանած ըլլալու յաւակնութիւնն ու մեծամտութիւնն ունի։ Բայց զոր ջանք, անօգուտ վաստակ։ Մովսէս միշտ իրաւացի և ճիշդ եղած է, և մարդկային մտաց պատգամախօսից հակառակ այնպիսի զարմանալի կերպով,

որ թեթեամտութեան և փոքրագի անմտութեան նշան է յանդգնել իրեն դէմ, և իւր ոտից տակ ճշմարիտ գիտունք և հաւատացեալք միայն իրարու կը հանդիպին։

Նկատելով միայն՝ որ Մովսէս հակառական եղած չէ հանդէպ գիտութեան, կրնամք հետեւցնել որ Այն գաղտնեաց թափանցած և տեղեակ եղած է։ Բայց կրնամք աւելցնել թէ գիտութիւնն եկած հաստատուած է զինքն այն ամեն կէտերու մասին, ուր ինքն իսկ ճշգրիտ հետեւութեանց հասած է։

Արդարեւ գիտութիւնն որչափ որ տակաւին խառնակ և վարանկոտ է, հասած է տակայն ճշգրիտ հետեւութեանց և արդեանց։ Բաներ կան որ այլ ևս խնդիր չեն և չեն կրնար ըլլալ երկրաբանութեան, կենդանաբանութեան, բնագիտութեան, մարդաբանութեան, ազդարարութեան, ևն. մէջ։ Գիտական աշխարհի հետազոտութեանց և գիտողութեանց ընդարձակ աշխատութեան շնորհիւ գտնուած են կասկածէ դուրս ճշմարտութիւնք՝ որք իբր միտք մ'են հաւաքեալ մարդկային մտաց խորն։ Ուրեմն, զարմանալի բան, այն դիտական ճշմարտութիւնք կերպով մը կը դան իրենց շարքը մտնել Մովսիսի Տիեզերածնութեան մէջ՝ որչափ որ բոլորովին ստուգուն իրենց ամեն որոշ և ընդհանուր նշաններով։ Իրենց որոշ և ընդհանուր նշաններով, ըսինք՝ եւ յիրաւի, Մովսէս և մարդկային միտքն ի նկատի ունին մի և նոյն բանն, այն է արարչութիւնն, բայց իւրաքանչիւրն տարբեր նպատակաւ և տարբեր երեւու-

Թի՛ տակ, այսինքն՝ Մովսէս իբր պատմաբան, մարդկային միտքն իբր գիտուն, առաջինն յայտնութիւն, երկրորդն գիտողութիւն, միտքն կէտ նշանաւորին է հեղինակն, միւսոյն է գործն։ Ասկէց կերելի որ Մովսէս միայն իրաց ընդհանուր բնութիւնն նկարագրած է, մինչեւ գիտութիւնն կը բացայտի ընդհանրաւորն նոյն իրաց այսինքն՝ և հետեւութեանց հետազոտութեան։ Մովսէս խօսած է անոնց ծագման վրայ մարդկային ազգին կրօնական կրթութեան հաւմար, մինչեւ գիտութիւնն կ'ուսուցնաւորէ անոնց ներկայ վիճակն անոնց իրական ծանօթութեան բարձրանալու համար։ Ասկէց կը հետեւի որ Կրօնից և գիտութեան, Մովսէսի և երկրաբանի մէջ եղած կապն ի մասին ստուգութեան, չլինար անձուկ ըլլալ, և միայն իրաց հիման, անոնց ընդհանուր պայմանաց և էան կան կարգին համեմատ պէտք է որ եղած ըլլայ։ միտքամայն այս յաւրաբերական կապին ճշմարտութեան պայմանաց մէկն ալ այն է որ գիտութիւնն հակելով հանդերձ դէպ ի Յայտնութիւնն աղտոտքէն սուտանի իւր միջոցորդին մէջ։

Այս էր ահա ինչ որ առաջին անգամ ըսել կ'ուզէինք գիտութեան զօրութեան վրայ իբր ապացոյց հաւատոյ։

Քանի մը բնութիւն թարգման ներքէն համար ըսենք ապացոյց մ'ը

Գիւլիէ բնական գիտութեանց աւմենէն մեծ ներկայացուցիչն և գործին էր, բայց իւր մասին քանի մը կէտերու նկատմամբ ունեցած մոլորութիւնն կամ անբաւականութիւնն

տեսնուեցաւ։ Մովսէս, փութանք ըսել, բնաւ ոչ մէկ բանի մէջ պարտաւան չէ եղած մեծ բնագիտին այս նուաշտութեան։ Ինքն իսկ Դիւլիէ դեռ կենդանի է իբր ստեղծող անդրջըհեղեղան կենդանաբանութեան և ասով իբր հիմնարկու դրական երկրաբանութեան։ «Երբ Թրանսայի ոսկրաբանն», կ'ըսէ Լիլէ Անդլիացի երկրաբանն, «այս դարուն սկիզբն հրատարակեց որ Բարիզի բրածոյ ամեն չորքոտանիք անհետ եղած ածուկի մը կը վերաբերին, այնպիսի բարձր հեղինակութեան մը կողմէն եղած այս յայտարարութիւնն բուն ազդեցութիւն մ'ըրաւ, և այս թուականէն սկսեալ Եւրոպիոյ մէջ նոր մղում տրուեցաւ երկրաբանական հետազոտութեանց յառաջդիմութեան։ . . Դիւլիէի բրածոյ ոսկորներու հրատարակութեանէն ի վեր ընդարձակ տեսութիւններ սկսան ըլլալ»։

Դիւլիէ գիտութեան նորանոր գիւտերուն արտադրած ամեն փառքը միայնակ կը վայելէ, ըստ խոստովանութեան բազմաթիւ գիտնոց։

Սակայն, ճիշդն ըսելով, Դիւլիէ միայն մէկ կէտի մը մէջ մոլորած է, և ուրիշի մը մէջ ալ իբր անբաւական հռչակուած է։

Իւր մոլորութիւնն յաջորդական ստեղծումներու և յեղաշրջումներու դրութեան մէջն է, որոց միջոցաւ ամբողջ տեսականեր ջնջուած և թաղուած են ըստ կարգի, անոնց յաջորդած են ուրիշ տեսականեր, և այսպէս յաջորդաբար մինչև այս օրուան տեսականերն որք դեռ կ'ապրին։

Այս դրութիւնն որ միանգամայն

Պիւֆօնի, Տրլամպուի, Տիւլիքի, Պիւքլանդի և գրեթէ ամեն երկրաբանից դրութիւնն էր մինչև Գիւլիէ, այժմ կորսուած է երկրաբանութեան ըրած նորանոր և հետաքննին խուզարկութեանց առջեւ։ Այս խուզարկութիւնք յայտնած են որ մի և նոյն տեսակի մը բրածոյից յաջորդական խաւերն չունին այն կանոնաւորութիւնն ու ընդհանրականութիւնը որ կը վերադրուէր իրենց։ Ընդհակառակն խառն ի խառն դիտուած են իւրաքանչիւր, և եթէ տեսակի ըսպառում կայ, չկայ սակայն ընդհանուր և բուն եղծում մը, որովհետեւ կը տեսնուի որ տակաւին հին տեսակներ կեանք ունին նոր տեսակներու մէջ։ Այս կէտին վրայ, Գիւլիէ՝ աւելի կենդանաբան քան երկրաբան՝ սխալած է, որովհետեւ երկրաբանական հետազոտութիւնք իւր ժամանակը տակաւին չատ հեռի էին այս օրուան ունեցած վիճակէն։

Բայց ոսիկայ ոչ մէկ բանի մէջ կը վրասէ Մովսիսի Տիեզերածնութեան ճշմարտութեան։ Ընդհակառակն, Մովսէս միայն իւրաքանչիւր բաժանման, սեռի կամ տեսակի, ստեղծագործութեան վրայ կը խօսի, որ պիտիք են բոյսը, ձկունք, թռչունք, սողունք, չորքոտանիք կամ ցամաքային կենդանիք և հոսկ ուրեմն մարդն։ Խորհելու բան մը չկայ, և ստեղծագործութեան մէն մի կարգին հետեւութիւնն «եւ ետեւ Աստուած զի քարի է» ամեն ենթադրութիւն կը վանէ, և կարելի չէ բնել որ իւրաքանչիւր դասակարգ պէտք ունեցած է վերանորոգուելու յաջորդական ստեղծագործութեամբ։

արդէն եղածներուն մնացորդաց վերայ հաստատուած։ Այս տեսակէտով, Մովսիսի՝ գիտութեան հետ ունեցած համաձայնութիւնն աւելի բացերեւ կը տեսնուի՝ երկրաբանութեան ըրած յառաջդիմութեանց չնորհիւ։

Ուրիշ կողմանէ, բրածոյ խաւերուն այս անկարգութեան մէջ, որ Գիւլիէի յաջորդական ստեղծմանց և յեղաշրջմանց դրութեան հակառակ կ'ենէ, կայ և կ'երևի սակայն գործարանաւոր էակաց երեւումէն բոլորովին անջատ ընդհանուր կարգ մը, որ կասկածելու տեղի չտար՝ թէ այն գործարանաւորք ստեղծուած են միանգամ այն մեծ և ընդհանուր կանոնին համեմատ՝ բոլորովին յարմար՝ Մովսիսի Տիեզերածնութեան կանոնին։ Այս նկատմամբ երկրաբանութեան յառաջդիմութիւնք, մանրամասնութեանց մասին առատ, ոչ մէկ բանի մէջ խանգարած չեն Գիւլիէի գիտողութիւններն և հանած եզրակացութիւններն։ Իրենց ընդհանրականութեան մէջ հաստատուն են։ Եւ որովհետեւ միայն այս ընդհանրականութիւնն կը նպաստէ կրօնի խնդրոյն, կրնամք ծոռաւ քաղել Գիւլիէի այս մեծ անունէն, որոյ հեղինակութիւնն տակաւին ոչ մէկու մը անցած է։

Միայն մէկ կէտի մը մասին Գիւլիէ անբանական եղած է, ըսինք, ուստի և բացատրութիւնք հարկաւոր են, այն է նախնական կոչուած խաւն։ Ստեղծագործութեան այս ստորին կարգն տակաւին հետազոտուած չէր իւր ժամանակ։ Գետնածխային և բուսական խաւերն դոր-

ժարանաւոր էակաց կազմութեան հինն ըլլալ կը կարծուէին, որոցմէ վար միայն մեռեալ և կատարեւնալէս մեծաղային բնութիւնն կար։ Բայց ասիկայ մոլորութիւն մ'էր։ Բազմաթիւ ծովային կենդանիք, ձկունք, կակղամորթք, ևլն. հինգ կարգ կազմելով և միանգամայն երկու հազար տեսակներ, ի յայտ եկան նոր գիտնոյ մը, Պ. Պարտնտի, հետազօտութեամբ։

«Բարեբաղդութիւն ունեցայ», կ'ըսէ Լիէլ, «1856 ի ամառն այս գիտնոյն հետ այցելել իւր յաջող աշխատութեանց ասպարէզն, ի շրջակայս Բրաւայի, դիտել իւր ներկայացուցած ժայռից շաբլն ու կարգն, և զարմանալ քսան տարուան մէջ իր բրած անհուն հաւաքածոյից վրայ։ Այս հաւաքածոյն՝ զայն բաղկացնող առարկայից թուոյն և կարեւորութեան համար, կարծել կը տան աւելի թէ կառավարութեան մը կողմէն հրամայեալ աշխատութեամբ ձեռք բերուած արդիւնքներ են, քան թէ անհատական միջոցներով։ Հազար հինգ հարիւր տեսակ բրածոյ անողնաշարներ՝ որք աւելի հին խաւերու կը վերաբերին՝ անխոնջ երկրաբանին յաջող հետազօտութիւններն պսակած են»։

Այս մեծամեծ գիւտերն պէտք էր որ ուշադրութիւն հրաւիրէին, որովհետեւ կենդանական կազմակերպութեան այնպիսի առաջնութիւն մը կը տային բաղդատմամբ բուսական կարգին, որ հակառակ Մովսիսի ըլլալ կը կարծուէին, որովհետեւ Մովսէս այս կարգն իբր առաջին կը ներկայացնէ գործարանաւոր էակաց կազ-

մակերպութեան ընդհանուր դասակարգին մէջ։

Այս է որ պիտի քննելք և բացատրելք. ուստի պարտք կը համարելք ուղղակի դիմել Պ. Պարտնտի որ այս նորանոր գիւտերուն հեղինակն է։ Պ. Պարտնտ, կրնամք ըսել, ճշմարիտ գիտութեան իբր նախատիպն է, իւր վրայ միացնելով միանգամայն կատարեալ անկեղծութեան արժանիք մ'ալ։ Ինքն իսկ կ'իջեցնէ զմեզ այն նախնական խնդրուն, այն գետնափորներուն մէջ՝ ուր առաջին անգամ գործարանաւոր կեանքն երեցած է մեր երկրագնդին վրայ։ Եթէ հաւատքն մեզի չընկերանայ, մէն մի քայլ հերքում մը պիտի երեւի Սրբազան, մատենագրին դէմ, և զգալի կերպով պիտի տեսնեմք Պաքօնի հետեւեալ խօսից ճշմարտութիւնն, այն է՝ նոյազգի տութիւնն կը հեռացնէ աւելի կրօնից, և բազում գիտութիւնն կ'առաջնորդէ յայն, երբ միայն գիտնաբանը մեր մէջ անվհերք զարնելք բաղդատել Սրբազան Մատենին բրածոգիրն Բնութեան և Գիտութեան բնագրին հետ։ Եւ այս մ'ախտորոշումն ինչ որ մ'զգտած եմ յայտարարել (Զատրուակելի)։

— — — — —

Երկինքին մէջ խրատ չկայ, քանզի հոն մեղք չկայ։ Դժողքին մէջ արխրատ չկայ, քանզի հոն ուղղուն չկայ։ Խրատը միայն ճամբուն մէջ եղողն էր, ձեռնառն է, Սատուոյ սէրն ու խրատը անբաժանելի են. «Զոր սիրէ Տէր՝ խրատ է»։

ԵՐԱՅ

ՈՉ ԻՆՉ ԿԱՊՐԻ ԻՐԵՆ շԱՍԱՐ

Յերեսս աշխարհի ամենայն ինչ
նոսկ ի պետս մարդոյ է տեղծուած,
բնութիւն համայն Արարչին իրարու
հասնար լարիչ, տահմանած օրինացը
կը հնազանդի: Անբնականանոց մեծ
ծագոյնէն մինչեւ մանրագծի արա-
րածիկը թէեւ դոյզն, բայց ունին
օգտակար ծառայութիւն կամ ակե-
տանութիւն ինչ անունց որոյ մարդ
դժբախդ պիտի չլինէր, եւ թէ պէտ
լինէր վերահասու եղած չըլլայ ան-
ոնցմէ շատերուն օգտակարութեա-
նը: Բնութեան մէջ դրուած ան-
մեն ինչ և անյաղթելի զօրութիւնը,
ինչպէս հող, ջուր, շոգի, եւեքարա-
կանութիւն և այլն, Աստուածակերտ
մարդոյն հանճարին առջեւ ծուներ
կրկնած կը ծառայեն նմա: Մարդն,
անհանդուանկ էակն, ի մէջ համօրէն
էից, իւր խորաթափանց մտաց հա-
յեցուածովք ամեն իրերէ կը լսէ
ձայն մը որ կուգայ իրեն: Ամենա-
տեղծ Արարիչն՝ գլուխ գործոյ կար-
գեց զմարդն, օժտեց զայն բնական
մտաւորական և բարոյական սքանչե-
լի կարողութեամբք և դրաւ պծնեալ
և զարդարեալ երկրի մը վրայ բնա-
կութեան պատրաստ և յարմար, և
ահա նա իւր երբեակ հզօր կարողու-
թեամբ, այն է բնական, մտաւորա-
կան և բարոյական, սկսաւ ընթա-
նալ յառաջ և զարմանալի յառաջ
դիմութիւններ սկսաւ ցոյց տալ
թռչելով գիտութենէ ի գիտութիւն
և փառքէ ի փառք: Այո՛, նա ընդ
միշտ նորանոր սքանչելիքներ և զար-
մանալի դանձեր ի յայտ կը բերէ

բնութեան ճոցէն կը կարեաւէ իւր
հապաար լուրդուկ և ստերիչ զօրու-
թիւններ կը կաշկանդէ և պատրաստ
կ'ընէ իւր ծառայութեան: Ի մի բան
աշխարհ համայն մարդուն ձեռացը
մէջ է և զայն կը կրգաւորէ նա ըստ
հաճոյս:
Ճիւղերաց հսկայ դրութեան և
երկրի բնդարձակութեան մէջ ար-
դարեւ ո՛չ ինչ կապի իրեն հասնար
ամեն ինչ կը ծառայեն յօգուտ միմ-
եանց և միանգամայն սոսկ ի պէտս
մարդոյ:
Դարձներ անգամ մը մեր աչիրն
յերկինս ի վեր և գիտենք ելմնից
այն փառահեղ կամարէն չորացող
մեծադանդուած և բոցեղէն ահեղ
զունտն, արեգակն, որ անհանու-
թեան անեղը միջոցին մէջ կը թա-
ւալի ու կը թաւալի իր ամբողջ դրու-
թեամբ, դարձներ, կը ըսեմ մեր
աչիրն այն անչափելի հեռաւորու-
թեան ուստից նա կը զրկէ իւր սակի
ճառագայթները և կը լուսաւորէ ու
կը ջեռուցանէ հսկայ աշխարհներ իւ-
րենց արբանեակներովն: Հանդերձ
Աւեր երկրագունդն յորում կ'ապ-
րինք, յարածամ կը վայելէ այդ
լուսաբուրդի աղբեր կենսատու ճա-
ռագայթներն ու ճոխ բազմութիւնը:
Որքան հիանալի է դիտել առաւօտեան
լուիկ պահերուն այն տեսարան մինչ
արփին ժպիւղ լուր Եօթներփեան
նշոյլովք տակաւ առաւազայն զօ-
րայ իւր ճոխ փառքն ամպածրար լե-
րանց կառարներու ետեւէն և ընդ
հուպ դուրս կ'ընէ յաղթական ու կը
հարածէ խաւարն թանձրամած ծախ-
ժամ: Եւ բնութեան կը զարթնու-
կողեւորի, առաւ կը փթթին ծագ-

կրնիք երկնադարձ, անդ՝ բնութեան
երգեցիկք կը նուագեն զիւրեանց մե-
ղեղին քաղցրալուր, աստ՝ թռչունք
կը թռչտին ցօգս, բնութիւն համայն
կը ժպտի ցնծութեան ձայներ կը
լսուին ամեն կողմ, և ահա գործու-
նէն թիւն մը կը քլարի, և համայն բնու-
թիւն նոր կեանք կը գեղեցուտ ամեն
ինչ կը գոչէ օ՛րն ի գարծ : Այսու յայտ-
նի կը տեսնենք թէ ի՞նչ մեծ է ա-
րեգական ծառայութիւնն, զի անանց
անոր երկիրն պիտի ըլլար խաւարա-
մած գունտ մը, թանձր աղջամուղ-
ջով պատած և բեռնէ բեռն սառ-
նապատ ամալի և անբնակելի գունտ
մը : Եւ այս բարձրագ մեծոյ մը քան ծոյ-
նէն ահա եւ ամեն շքեղ տեսա-
րան մը կը պարզուի ցաշն մեր, երբ
պահիկ մ'ալ սառ պայծառ և զեղա-
ծի՜ն ալ գիշերուան մէջ կը սեւեռենք
մեր աչերն ալն երկնակամարն լու-
սաւորազարդ : Եւ անհամար աշխարհ-
ներու արփիներն փոշիի նման սրփ-
ռուած են միջոցի անբաւութեան մէջ,
երբ անոնց մէջ կը տեսնենք լուսինն
որմոք թիւն հոյ մը նման կը թանայ
միջնապատ հորիզոնին վրայէն, մերթ
կը կորստի զամպոյց կոյտերուն ետեւ
և զմերթ քուրս ի՞նչ է յաղթական
լուսալիւր և յալոսմութիւն : Երբ իւր
արծաթե հիւսք վարսերն ալ տարածէ
խաւարամած հորիզոնին վրայ յայն-
ժամ կը լուսազարդուի երկնից մշու-
շապատ դմբեթն : Եւ քանի հիանա-
լի է զի տիւրեր մարմինը լուսաւորը
հանգոյն աղամսեղի կը փառիլան
այդ մութ հորիզոնին վրայ, օ՛հ
նորա կը թիւն մարդուն հոգին և
կը փարարեն քանապոյտ ինչ միտքը
նորանոր զաւապտութեամբ : Աստղա-

բաշխն հիասքանչ կը դիտէ երկնից
այս վսեմ տեսարաններն, կը սեւեռէ
իւր ընտան և կ'որոնէ այս հրաշալի
աշխարհներն և միշտ նոր լոյս մը կը
սփռէ մարդկային խաւար հորիզոնին
վրայ : Երբեմն կը տեսնէ որ արփի-
ներ ի յայտ կուգան և արփիներ կը
շիջանին, այս օր կը տեսնէ նոր արե-
գակ մը որոյ լոյսն դեռ նոր կը հաս-
նի մեզ հեռաւոր սահմաններէ, սա-
կայն աւաղ, վաղիւն կը տեսնէ թէ
ոչ եւս է : Կը տեսնէ ահեղ գիսա-
ւոր մը որ կանցնի երկնից կամարին
վրայէն ի մեծ զարմացում ամենից,
սակայն ընդ հուպ կը կորսուի և կը
թաղուի անհունութեան մէջ ու ալ
չերեւիք : Եւ զի զամպոյցս
Այն հիանալի տեսարաններն և
իրողութիւններն աստղաբաշխին և
մեր առջեւ կը ներկայանան իբրեւ
անբարբառ վկաներ և բան մը ցոյց
կուտան մեզ, և ի՞նչ է այն : Ա՛հ,
նորա ցոյց կուտան մեզ էակ մը ան-
ճառելի, ինքնագոյ, անսկիզբ և յա-
ւիտենական : Էակ մը որ յոշնէ գո-
յութիւն ի յայտ բերաւ : Էակ մը
որոյ ձեռաց հրաշակերտն է տիեզերք
ողջոյն : Այո՛, սորա ամենեքին Աս-
տուծոյ փառքը կը պատմեն և ցոյց
կուտան մեզ անտեսանելի էակի մը
գոյութիւնը, որ երբ կը խորհնիք
նորա յաւիտենական գործքերուն
վրայ որ մարդկային հունաւոր միտքը
չի կրնար ըմբռնել, յայնժամ ընդ-
ստղմոսերգութիւն Դաւթի հիասքանչ
պիտի գոչենք զի զարմանալի են
գործքք քո Տէր :
Անցնինք մեր երկրագունտին և
դարձնենք մեր ուշն նախ երկրա-
գունտին մակերեւոյթը շրջապատող

լով և շատ անգամ չէին համարձակեր մտնել կաթաղայոյց ովկէանն, զի նորա ամեհի կոհակներն բազում նաւեր ու կեանքեր կործանած եւ կուլ տուած էին : սակայն երբ հրնարուեցան շողեաններն, ահ նոքա կարող եղան ճեղքելու անծայրածիր ովկէաններ, կարող եղան մաքառիլ նոցա անհեղադոյ ալեաց դէմ և յառաջ խաղալ անդր հեռաւոր երկիրքներ : Յամաքային ճամբորդութիւններն ևս յոյժ անյարմար են, սակայն շինուեցան շողեկառքեր որ կարող եղան զարմանալի երազութեամբ երկաթեայ գծերու վրայէն սրարշաւն թանալ լեռներէ, բլուրներէ, սարերէ, ձորերէ և կարճ ժամանակի մէջ հարիւրաւոր մղոն ճամբայ առնուել յոսմակաւ մտնող զի յայտն թիւութեան անշաղթելի զօրութիւններէն մին է լեւեհօրականութիւնը, սոյն զօրութիւն ևս այնքան անեղ է և անբռնաբարելի որ դարերու հասնարն երկար ժամանակ չկրցաւ կաշկանդել անոր պաւերիչ զօրութիւնն որ միշտ պներ մահ և կործանում կ'ապառնար : բայց վերջապէս Բեհիեամին ծրանքիւն իր դարուն մեծ միտքն կարող եղաւ գտնել անոր կործանիչ զօրութիւնն կանցնելու զազանիքն, հնարեց շնեքաւիտէն որոյ միջոցաւ մարդիկ կարող եղան ապահովել իւրեանց ստացուածքն ու կեանքը : Բընութեան այս կատաղի զօրութիւնն մարդիկ սկսան իրենց ծառայեցնել և այսօր շատ մեծ դործեր կատարեցին շնորհիւ ելեքարտականութեան : Նոքա հնարեցին ելեքարտականութեան լոյս մը որով կարող եղան հանգոյն արեգակնային լոյսոյ լուսաւորել հե-

նաւոր երկիրներ և պողոտաներ :
Ստշանտիանի խորայատակ անդուն-
դին մէջ ձգուած հեռագրական
պարանն որ արեւելեան և արեւմտեան
աշխարհներն իրարու կը միացնէ , լու-
րեր հաղորդելով իրարու ի մի ակըն-
թարթի մէջ ելեքտրական զօրու-
թեամբն է այն :

Մանենք բարոյական աշխարհն եւս,
ահա մեր առջեւ կը ներկանայ զօ-
րութեանց զօրութիւնն, երկնի ու
երկրի Տէրն, ԱՍՏՈՒԱԾՈՐԴԻՆ, սա-
կայն ի՞նչ զարմանալի հակապատկեր-
նա կը թողու իւր երկնային գահէ
փառապանծ և կուգայ աշխարհ մը
որ մեղաց լաթիւրինդոս մ'է, աշխարհ
մը ուր անկեալ մարդկութիւնն ի
զուր կը ջանայ կանգնել, կուգայ և
աշխարհի ամենածանր մեղքը իւր
վրայ առնելով սիրալոյս կը զոհէ
իւր կեանքը Գողգոթայի բարձանձ
վրայ, ի փրկութիւն հէք մարդկու-
թեան ՌԴՆ, Սէրդ անճառելի Սէրդ
Աստուածային։ Իննեւտասան վիթ-
խարի դարեր կ'անցնին, սակայն
նորա մատուցած մեծագոյն ծառա-
յութիւնն կը մնայ և պիտի մնայ
յաւէր։ Նազովրեցին Յիսուս ո՞ր-
պիսի մեծ գործեր կատարեց աշ-
խարհի վրայ և քանի՜ անմահ կեանքեց
փրկեց, նա սիրով ոկսաւ իւր գործն
և սիրով աւաքոեց զայն։ Այո, երկ-
նից հաստատութեան մէջ փայլող
լուսատու անբեկական պիտի գայ օր
մը, յորում պիտի շիջանի երկնա-
կամարին վրայ փայլող անթիւ ան-
համար լուսնատու մարմինք յընթացս
ժամանակին պիտի կորսնցնեն իւր
եանց լոյսն, բայց Բեթլեհէմի աստղն
յաւիտեան պիտի փայլի և պիտի չի

մարի հերքեք, այլ նորա անշնչայսն
որ քան զօր աստեղի լուսն հեղափախ
վարի ինչ պիտի բարձրանայ համօրէն
նշխարհի վրայ, նորից ցոլայնէ իւր
լոյսն աշխարհից ամեն մի ինչ անշնչին
և համայն երկիրն պիտի տղողէ լուս
ստիցն մարտիրոսացի ինչ զմարտի

Օն ուրեմն սիրելի ընթերցողք մենք
եւս հետեւեալք Աստուծոյ հովանաւոր
օրէնքին Աղբիւր իրարու նման
օրինակ տուանք մեր մեծ Փրկչէն և
նկողմէն աշխարհի գիւղը, կառու
րէնք մեր մեծ գործը զոր ինքն յանձն
եաւ է մեղս Աշխարհ լոյս լոյս կ'ա
ղարտի ինչ շրջափռեալք մեր շուր
ջը, աշխարհը և փայլեցնենք մապ
րիւնք յօգուտ արդար, յօգուտ մեր
սիրելի աղգիւն և հանդիմանող հոգ
թեանց ինչ զմարտման զգալի

ՊԱՐԻԷԼ Յ. ՓԻՐԵՆԵԱՆ

Պարսկական
Համալսարանի քննադատական
խորհուրդի անդամ

ԻՆՏԵՆՏԻՆԻՍ ՄԻՋՈՑԻ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

ՈՐՈՒՄՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

Եւրոպական խորհուրդի անդամ

անենալ, ասկայն դարձեալ գործնա
նէութիւն, աշխատասիրութիւն, պար
կեշտութիւն, հաւատարմութիւն և
տնտեսութիւն, կամ խնայողութիւնն
է որ պատճառ կ'ըլլայ անոնց իրենց
պաշտօնին և գիրքին մէջ յաւաքա
նալու և իրենց նմանեաց յառաջդի
մութեան եւս միջոց ըլլալու

Աւարկային ընկերութիւնն ներ
կայ ժամանակին մէջ առաւել գրա
մի վաճառմէն է որ կը նեղուի քան
թէ կարծաւութենէ Ս. Երկրի գիւղին
գրամ շահիլը, քան թէ շահութիւն
ժախսելու կերպը գիտնալը, զի ոչ
թէ միայն շահածովն է որ մարդ կը
հարստանայ, այլ շահածը ժախսելու
կերպը գիտնալովն ու անտեսողի
տութիւնով կամ խնայելովն է որ
մարդ մը իր գործունէութեամբ կա
րող է իր և իր ընտանեկան պէտքէն
աւելի շահիլ, կարող պիտի ըլլայ
նաե իր շահածէն անկողմաւ ապաւ
նալ խնայողութեամբ մէկ կողմէ դնել
նոյն անտարակոյս պիտի կարենայ
գումար մը գոյացնել հաւարակաց
բարօրութեանն աւելի շահնկութեանը
մասամբ իւր նպատակաւորոյ ըլլա
լու համար և խնայածը թերեւս չի
գումար մը ըլլայ, բայց հող չէ, եւ
թէ անով մարդ կ'ութեան մեծ ծա
ռայութիւն մը չկրնայ ընել, բայց
որ ինքը անկախ ապրելով հանդերձ
գէթ փոքր ծառայութիւն մը ան
տուչած ըլլայ, Մատառ մը չկայ որ
այնօր լուսաւորուած ունեցողը վա
ղուան համար խնայողութիւն չընէ և
դրամագլուխ մը հաստատէ որ պիտի
առաւելուն անձնուրացութեան և խնա
յողութեան հիմանց վրայ, Համաճա
րայ և հմուտութեան գործածութիւնն

է որ իրարմէ կ'որոշէ աշխատասէրն ու ծոյլը, և աշխատածիրին կամքէն կախում ունի իր վաստակը անտեսագիտութեամբ խնայելը կամ չռայլութեամբ վատնելը: Եթէ օրինաւոր խնայողութիւն ունենայ, հարկաւ կազմուցաւ պատրաստ պիտի դանէ ինքզինք յարմար առիթներէ օգուտ քաղելով ընդհանրութեան մեծ ու օգուտաշատ ծառայութիւններ մատուցանելու:

Ժամանակի խնայողութիւնն եւս նոյն իսկ դրամի խնայողութեան կը համապատասխանէ: Ըստ հանրածանօթ փորձածին թէ, ժամանակը ունի է: Իրարմէ կը չահաւի, միայն ժամանակի ըստ օրինի գործածութեամբ, սա՛ կրնայ բազում աղին և գովելի գործոց համար գործածութիւն փոխան չդաշտութեան և ցոփութեան գործածութեամբ վատնուել: Երկրայ մէկը տալ իր Աստուծոյ ծանաղագեց ժամերն ունան, զի տոթեան, արուեստի և բարձր ու մարդու պիտքն ու բարոյականութիւնը մշակող գրականութեան և այսպիսեաւ անցնող, իսկ անդարձ «Ասկի ժամանակն» խնայողութեան կարգի ու կանոնի տակ զննելով ապագային «համար» մտաւորական և բարոյական գրասնդուիներ հաւատառելի յայտնաբերելու:

Իւրաքանչիւր գործունեայ և աշխատասէր որ պարտի ունենալ կարգ և կանոն իր գործոց մէջ, ինչպէս նաև իւրաքանչիւր տան տիկին: Ամեն բանդէտը է իր տեղն ունենայ, և ամեն բանի համար որոշ ժամանակ յանդիմանողի, և գործերը իրենց յարմարութեամբ ժամերու մէջ

պէտք է կատարուին: Այսպիսեաւ մարդ ըստ օրինի պարելով ամենայն նկատմամբ խնայողութիւնը ըրած պիտի լինի, և խնայող անձն ոչ թէ միայն իրեն և մարդկութեան բարւոյ ծառայութիւն մատուցած պիտի լինի, այլ նաև Աստուծոյ հաճելի և կամակատար ծառայն պիտի հանդիսանայ, մարդկան գովելի և օրհնեալ յԱստուծոյ: Հարկ լիցայ ատնցմէ առաւել փութեր մէջ բերելու խնայողութեան օգուտները ցոյց տալու համար: Ոչ որ կարող է հեղքելու խնայողութեան և անտեսալիտութեան կարեւորութիւնն ու հարկաւորութիւնը, ատենք ցաւալի և մտածակար յատկութիւններ չեն մարդու մէջ, այլ ընդհանրական կը քաջալերեն և մինչ իսկ կը հարկագրեն բազմատեսակ մարդիկներէ և անարգանքներէ խօյրի և հեռի կենալ: Խնայողութիւնը կամասիրութեան և տիրեալ կը պահանջէ մեղմ, տակայն ապկա ըսել չէ թէ մարդը և պատշաճ զուարճութեան կամ վայելքներէ բոլորովին հրաժարի: Նա՛ իր տայ մեղ շատ և շատ համեստ ու պարկեշտ հաճոյքներ որք միանգամայն և ընդ միշտ զմեզ կը հեռացունեն ժանտ արմարութիւններէ: Ոչ որ կրնայ ըսել, թէ չէ կարող խնայողութիւն ի գործ դնել, շատ անկաւք են այնպիսիք որ բնաւ կարող չեն բան մը խնայել իւրենց ունեցածէն, դիցուք թէ մէկը չարաթը միայն հինգ դահեկան խնայելով մէկ կողմ դնէ, տարւոյն վերջը պիտի ունենայ 52 հինգնոց կամ 260 դահեկան, երեք տարուան կարճ միջոցի մը մէջ այսպէս շարունակելով

780 Ղազեկան պիտի գումարուի ոչ ընդ համեմատ ընթերցելու գործի մը պիտի կարենայ սկսիլ, և եթէ չընդհատել իր այդ խնայողութեան ընթացքը կամ սովորութիւնը տասը տարուան մէջ 2600 Ղազեկան կլորիկ գումար մը պիտի ունենայ առանց ի հաշիւ առնելու այդ գումարի տասն տարեաց մէջ բերած շահը։ Թող այս սովորութիւնը մարդ իր մէջ բնութեան փոխէ և սկիզբ մը դնէ խնայողութեան, այսպիսեալ իր արդար գիտաւորութեան արդիւնքը պիտի վայելէ յանկարծ ինքզինք կլորիկ գումարի մը տէր գտնելով և անկախ դիրք ստանալով։

Խնայողութիւնն արտաքոյ կարգի քաջութիւն չի պահանջեր ոչ ալ բարձր գիտութիւն կամ գեր մաթեմատիկական գիտութիւն և առարկանութիւն։ Նա միայն կը պահանջէ ամենահատուկ զգացում, և անձնական սին հաճոյքից դէմ ինքզինք զսպելու կարողութիւն։ Զի պահանջեր հաւե մեծ արիւթիւն և ռազմագիտութիւն, այլ դոյզն ինչ համբերութիւն և կամեղ զոհութիւն։ Սորա հաստատութեան հնարքն է միայն սկսիլ։

Շնորհաւոր գրող մը արտին խոնարհելովը կ'սկսի եւ կեանքին բարեկարգութեամբ կը վերջանայ։

Քու արամութիւններդ Աստուծոյ խօսէ, այն ատեն ուրախութիւններ պիտի ունենաս քու ընկեր արարածներուդ խօսելու։

ԵՐԶԱՆԿԱՌԻԹԻԻՆ

ԵՐԶԱՆԿԱՍՈՒՍՆՈՒԹԻԻՆ

Մի միայն մէկ եղանակովիւ՝ կայ, այն է պարտականութեանց կատարումը։

Հետեւեալ գաղափարակ թղթակից մը յղած է մեզ ի հրատարակութիւն, խնդրելով որ նոյնութիւնը պահուի ճշդութեամբ, պատասխանատուութիւնն իր վրայ լլլալով։

Բարոյախօսը ընդհանրապէս հակիրճ կը խօսին և ընդհանուր ականարկ մը բաւ է իրենց համար։ Այն որ իւր պարտք կը ընու, երջանիկ է, զի անկողին մտած ատեն մտահոգ չի նիր, խիղճն հանդարտ կը մնայ եւ այն գիշերը հանգիստ քուն մը կը քնչէ։ Ընդհանրապէս այն որ իւր ընկերոջ չարիք մը դաւած է և նոյն իսկ խորհած անոր համար հանգիստ չկայ, միշտ մտահոգ կը լինի, բանի մը վրայ կը խորհի և անգորակացութեան մը յանգիլը շատ դժուար կը լինի։ Այս ընդհանուր սկզբունքն է պարտականութեան, որուն վրայ քաջ նիցա խօսուած է «Բիւրակն ճիւղիցուցաւ։ Եւ այս անգամ մանրամասնութեանց մտնելով և պիտի ընտրեմք խօսիլ ամուսնութեան վրայ, Յարաբերական Երջանկութեան մը վրայ։

Եթէ մարդ այտաբերական չլինէր կամ ընկերական, հաւատացէք որ երբեք չպիտի թերանար պարտուց կատարման մէջ, զի առաջին իւր պարտուց սահմանն ամբողջ պիտի չի

նէք և երկրորդ՝ չափաւ ունենար չար խորհրդակից :

Փորձեր անպակաս եղած են , որ երբեմն ազնուական զաւակք համակրելի եղած են իրենց մանկութեան եւ պատանեկութեան սկզբնական շրջանին մէջ , անկէ վերջ , երբ քիչ մը կը խելաբերին և ընկերական պատանիներ լինին , բոլորովին կ'այլափոխին , ամենէն չարն ու անբարոյականն կը դառնան , զի իրենց ընկերներ չար օրինակ հանդիսացան և մերկացուցին , զանոնք իրենց բարեմաղմութենէն :

Այս ընկերականութիւն առժամանակեայ էր և յոռի տպաւորութիւններ ներդրածեցին այդ պատանեաց վրայ : Այս ընկերականութիւն կարելի է խղել իսպառ , երբ մնաւ զգալի կը լինի , բայց ամուսնութիւնն այսպէս չէ , յաւիտենական և մանաւանդ նուիրական ընկերակցութիւն մ'է որ կը հաստատուի երկու սեռին միջեւ , իրաց այս պարագային մէջ , հարկ է բարւոք ընտրութիւն մը ընել :

Յարաբերական կամ Ընկերական շրջանակին մէջ , զմարդ երջանիկ ընողն առաւելապէս կ'ինն է , այո' , ամուսինն է միայն , առն երջանկութիւն պարգեւողն , ո՞վ չսոսկար երբ առն և կնոջ միջեւ չկայ համախոհութիւն և ներդաշնակութիւն :

Հարկ չէ այժմէն խօսիլ ամուսնական պարտուց վրայ և յեղյեղել ինչ որ միշտ քարոզուած է , և մանաւանդ աւելորդ է խօսիլ , զի հիմակուան կանանց չափաւ կրնամք խօսք հասկցնել , անոնք յամուսնութիւն կ'ընեն իրենց ընթացից մէջ , որով

հետեւ տարիքնին առած են և հաստաբուն ծառի մը նման , անկարելի է ուղղուիլ , իրենց փաստաբանութիւնն է այս : Ուրեմն մեր խօսելիքն պիտի լինի ապագայ ամուսնացելոց երջանկութեան համար , տեսնենք ի՞նչ միջոց կարելի է ի գործ դնել :

Կը ճանչնամք ընտանիքներ , որոց մէջ անհամաձայնութիւնն , կազն ու կռիւն անպակաս է , ի՞նչ շջուելի ու նողկալի վիճակ , այրն չէ իւր կամաց տէրը , կնոջ իշխանութեան ներքեւ կը մատակարարէ իւր ընտանիքը և բոլորովին ամուսնոյն կամաց գործակատարն եղած է :

Չը գիտեմ մեր մէջ մինչեւ ցերեք վերջ պիտի գտնէ այս դժբաղդ կացութիւնն , Յաճախ ամուսնական խնդիր մը կ'եղնէ կրօնական կամ դատաստանական առեւտրի գրասեղանին վրայ ու չտանար իւր բարոք լուծումը և հետեւաբար մշտնջենաւորական կամ յաւիտենական խնդիր մը կը դառնայ , կը մնայ :

Եւրոպայի մէջ ամուսնութիւնն կը լինի ամուսնացելոց բացարձակ ծանօթութեամբն և հաւանութեամբն . ցաւ ի սիրտ մեր մէջ տակաւին կը տիրէ առհասարակ և կոչուած բարոյականութիւնն . տղան կը նշանուի և կ'ամուսնանայ , բայց ծնողքն են գործօն դերն կատարող , հայրն ու մայրն կը տեսնեն աղջիկը , կը հաւնին և ահա նշանուած է տղան :

Մինչեւ ցերեք այսպէս . ծնողքներ , թոյլ տուէ՛ք ձեր զաւակաց ինքնաշոժար ընտրել իրենց ընկերն : Երբ ձեր զաւակունք ընկերական մարդ կը լինին , դո՞ւք կ'որոշէք անոնց ընկերներն , ո՞չ ապաքէն իրենք կ'ընտ-

լինե՛ն և դուք եթէ՛ անյարմար դտնէք՝
կ'զգուշացնէք միայն և կը յորդո-
ւէք լուռ ընկերով՝ հետ տեսնուելու
լաւ։ Երբ պարզ ընկերով մը համար
այսպէս է օրէնքն, ի՞նչպէս կարող
էք բնորել ձեր զաւակաց յաւիտե-
անական, ընկերն ամուսինն, որուն հետ
պիտի կենակցի զվերջ իւր կենաց։

Չգուշացէք, հարբ և մարբ, զգուշ-
ացէք, պատճառ մի լինիք ձեր զա-
ւակաց և ձեր ալ դժբաղդութեան։

Ըստ մեզ լաւագոյն է նախկին տե-
վորութիւն մը նուիրագործել, ան-
շուշտ ներկային պահանջմանց հետ
հաշտեցնելով։ Ասկէ յառաջ կը յիշ-
եմք թէ, ամենքն ալ ի տղայ տիող կը
նշանուէին, կը սպասէին երկար ժա-
մանակ, և երբ տարիքնին կը բոլորէր
ու ինքզինքնին կարող կը զգային,
կ'ամուսնանային։ Հիմակ ալ եթէ
այսպէս բնէն մեք ծնողք, խելացի
դո՞րծ մը կարգողրած կը լինին։

Կը կարգամք նադիկեանի գեղե-
ցիկ թարգմանութեամբ՝ արարաս-
տած «Կինն իբրեւ ամուսինն», կո-
տարեալ Օլէնսկիւրք մը ամուսնոյ
համար, բայց ո՛ւմ պիտի ծառայէ,
անկէ օգտուող շատ քիչեր են։

Մեր մէջ ամուսնութիւնն անգի-
տակցաբար կը լինի, երկու ամուլք
զիրար լուռ մը չճանցած և չսիրած,
մէկ մ'ալ տեսնեն, իրարու ամուսին
եղած են։

Այս չարեաց անջեւն առնելու
համար հարկ է ուրեմն առհաւու-
թեան դիմել։ Երբ երկու սեռի ան-
գամբ չարահաս կը լինին քիչ մը,
լաւ է որ նշանուին. այս ժամանա-
կամիջոցին մէջ Պ.ը կրնայ այցելու-
թեան երթալ Օրիորդին ծնողաց։

տունն ու հոն խօսիլ բարոյական
պարտուց և մասնաւորապէս այնպի-
նական առաքինութեանց վերայ։
Այսպիսեալ երկնքին ամուլք միմեանց
նկարագիր ճշգրտիւ ճանչնալէ վերջ,
կ'ամուսնանան յետ ժամանակաց և
փոխադարձ պարտականութեամբ
միմեանց երջանկութիւն կը պատ-
րաստեն։ Օրիորդն պարտի կարգալ-
ու դրել դիտնալ և իմաստասիրել
ամուսնական առաքինութեանց վրայ
գրուած գրքերն։ Այս առհաւութիւն
ուրիշ բարիք մ'ալ ունի. ամենքն ալ
գիտեմք թէ՛ ներկայ դեռատի երկ-
սեռ սերնդեան մինչեւ կայ անպա-
տեհ կը թուիւն մը. պարտն մը երբ
օրիորդ մը կը տեսնէ, կը սիրահարի
իսկոյն, ամօթ չէ այս և բնական է.
առանց սիրահարութեան ոչ ոք կ'ա-
մուսնանայ։ Այն որ կը սիրահարի,
արդար պաշտօնապէս հաստատել
զայն ու հեղհեղտե պատրաստել զնէ
ամուսնական կոչման։ Մեր մէջ ընդ
հաիառակն անպարկեշտութիւն կը
համարուի սիրահարութիւնն պաշտօ-
նապէս հաստատել. միայն մենք կը
գիտնամք մեր սիրահարութիւնը, ան-
դին ուրիշ մը, անգիտակից մեզ, կը
սիրահարի նոյն Օրիորդին, և նոյն
իսկ Օրիորդը անգիտակից այսոցիկ,
կը սիրահարի երրորդի մը։ «Մեր սի-
րահարութիւնն թաքուն կը պահեմք
իրեւ անպարկեշտ դործ, մէկ մ'ալ
տեսնես Օրիորդն ձեռքէ ելած է,
ուրիշի մը նշանուած է։»

Օրիորդն այլևս մեզ օգուտ չունի,
այս անգամ տարբեր սիրուհոյ մը
վրայ կը խորհիմք, կը գտնեմք զայն
և որովհետեւ փորձեցինք, իսկոյն
պաշտօնապէս կը հաստատեմք մեր

որոշումը : Բայց մեր նախկին սիրա-
հարութիւնը մտքէ չեմք հասնել, ա-
նոր վրայ ալ կը խորհնք, և ուսում-
նանալէ վերջ անբարոյական ոք կը
լինիմք, մեր սիրահարութիւնը կը
հաստատենք անպատիւ եղանակաւ :

Միշտ կ'ըսեմք «ներկայ երիտա-
սարդութիւնը բղջխսո՞ւ է», չեմ մեր-
ժեր, ճշմարիտ բողոք մ'է : Բայց
թերութիւնն ճանչնալ ու բողոքելն
օգուտ չունի, հարկ է միջոց մը խոր-
հել՝ զայն անպատեհութիւն ի միջոյ
բառնալու համար :

Գործնական միջոցն այս է կար-
ծեմ . « աշխատիլ որ պատանին մէկէ
աւելի սիրունի չունենայ » :

Փրանսական Օրինաց համաձայն
հարկ է առն և կնոջ միջեւ գէթ 5
տարւոյ տարբերութիւն : Եւ է որ
պատանին 25 տարեկան լինի և Օրի-
որդն 20-21 տարեկան : Կրնայ սք
իւր ընտրութիւնն ընել յառաջուց և
իւր ծնողաց հաւանութեամբն հաս-
տատել ու ի վերջոյ երբ տարիքն լը-
րանայ, նոյնպէս հաւանութեամբ և
նոյն իսկ առաջարկութեամբն ամուս-
նանալ : Պէտք է նախանձախնդիր լի-
նել տարիքի մասին :

Եթէ գործադրելի լինի այս օրէնք,
վստահ եմ թէ՛ ոչ որ պիտի բողոքէ
գեռատի սերնդեան մասին իբր ան-
բարոյական և երկյորդ ամուսինք,
իրարմէ գոհ պիտի մնան և համե-
րաշխ :

Թե՛ւ մեր սոփիստական մեղքէն բո-
լորովին չեմք մերկացած, հետեւա-
բար միշտ նախապաշարմամբ կը խոր-
հեմք : Ժամանակն անցած է այլեւս
այս փափկանիւտ առաքինութեան
կամ պարկեշտութեան, ինչ որ ըն-

կերութեան համար օգտակար է,
այն միայն է առաքինութիւնն : Երբ
որ ես պարկեշտ երեւոյրու հարստաց-
կաւ թաքուն պիտի պահեմ իմ ընտ-
րութիւնս կամ սիրահարութիւնս,
այդ առաքինութիւն չէ, աւելորդ
նկատանութիւն մ'է, չառ աւելորդ
թէպէտ պատշաճ :

Ասիրաւ նախապաշարմանը օրէնք
քի կարգ անցողցած ենք ինչ ընել
է որ պատանին չպիտի կրնայ գտնել
իւր ամուսինն : Ինչ իրաւունք ունին
ծնողք բռնաբարելոյ իրենց զաւա-
կաց իրաւունքն : Թողումք ագիտու-
թիւնն ու կարծեցեալ պարկեշտու-
թիւնն, խօսիմք չղահայեցութեամբ,
միշտ լրջամիտ լինիմք, այսպիսով
միայն կրնամք լորջ բարոյական անձ
նաւորութիւններ ունենալ :

Մինչեւ հիմա մեր ճիգն եղած է
կեղծասոր բարոյական անձինք ունե-
նալ, ինչ կ'արժէ անհիմն կրթու-
թիւնը ու դատախարակութիւնը :

Այսպիսով միայն պիտի կրնամք
երջանիկ ամուսիններ ունենալ, զի
այի է մեր ներկայ յիմակ, իրա-
մուսնանալը ամանց գիտնալով թէ՛
ինչ են ամուսնայ պարտիք, կնոջ
համար կ'ակնարկեմ մասնաւորութեամբ
մեր մէջ դժբաղդաբար ունի կա-
րեւորութիւն չէ արուած իդակուն
սեռի դատախարակութեան, ուրեմն
կնոջ ուսուցիչն պիտի լինի իւր այլն :
Հարկ է արդ ժամանակ յառաջ
սրտաբաստել զկիներ ամուսնական կոչ-
ման, դեռ չամուսնացած, որովհե-
տեւ ամուսնանալէ վերջ դժուար է
սրբադրել կնոջ և առն նկարագրին,
բայց նշանուելէ վերջ, ժամանակա-
միջոցի մը մէջ չառ դիւրին և յար-

մար է միմեանց բարոյակսօսել :

Այժմ ամուսնոյ ընտրութիւնն բարձակապէս պատանուոյն իրաւունքն է, սակայն հարկ է հաշտեցնել ըզդածմունքն իմաստութեան հետ, որովհետեւ եթէ պատանին բողբոջին իւր անասնական զգայականութեան յանձնուի, վերջինն չար քան զառաջինն կը լինի :

Ուրեմն երջանիկ ամուսնութիւնն եւս արդիւնք է պարտականութեանց կատարման, երբ ծնողք կամին ազատ թողուլ իւրեանց զաւակունքն ամուսնոյ ընտրութեան մասին : Արական սեռի դեռատիք ընդ միշտ կը բողբեն այս անպատեհութեան դէմ, սակայն բողբելով հանդերձ, չեն ուզեր ի միջոյ բառնալ անպատեհ սովորութիւնն :

Դժբաղդաբար ազիտութիւնն ծանրապէս կը հարուածէ զայն, որ կը համարձակի նորութիւն որդեգրելու յորդոր կարդալ և այս պատճառաւ նախապաշարումն յաւիտենականութեան վճիռն կ'ստանայ. սակայն զօրաւոր պատճառ մը չէ այս որ խորհողք ըլեն, զի ներկայ քաղաքակրթեալ դարն չկրնար նախկին ժամանակաց նման պատժել զխօսողն, միայն աննպաստ կարծիք մը պիտի կազմեն մեր մասին. թո՛ղ կազմեն, ճշմարտութիւնն միշտ ճշմարտութիւն է, և հանդերձեալ է փառաւոր յաղթանակ մը տանելու ընդդէմ ազիտութեան :

Վերջնական տնօրինութեան մը պէտքն զգալի է, բայց ո՞վ պիտի դործէ. խորհուրդք և ժողովք անտարբեր կը մնան. մեղի պէս հասարակ մահկանացուք ալ եթէ խօսին,

չառ քիչեր ունին կը մատուցանեն և կը դործադրեն :

Կենսագրականք բարոյականին դործնական դասերն են, երբ կը կարդամք այս աւուրց մէջ Տիւմայի կեանքն, պարտիմք հետեւող լինել նմա. ժամանակն և պէտքն միայն պիտի սրբագրեն պարկեշտութիւն կոչուած անիրաւ նախապաշարումն : Հարկ է նախաձեռնութիւն ունենալ և աշխատիլ այն որ օգտի մը համար կ'աշխատի, վերջապէս կը վարձատրուի արդիւնքն տեսնելով :

ՎԱՅԱՆ Գ. ՍՄԵՇԵԱՆ
յ'Ապուլեիս Ակնայ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԲԱՆՔ

— Աղէկ է մէկուն յանցանքն ու թերութիւնը իրեն խօսիլ, քան այլոց խօսելով զայն բառխառած ըլլալ :

— Խղճի հակառակ դործելը շատ մեղքերու ծնունդ կուտայ :

— Յարգեցէ՛ք բարին, եւ չարը ինքնին կ'անհետանայ :

— Մի՛ լինիր փարիսեցի, այլ լեր զըշջացող մը յանգոյն մաքսաւորին :

— Նա՛ որ այլոց օգտին կը ծառայէ, ինքն ալ կ'օգտուի. իսկ ո՞վ որ այլոց չարիք կը նիւթէ իր անձը կը մնասէ :

— Հպարտութիւնն մայր է բազում չարեաց, իսկ խոնարհութիւնն պատուական եւ հաճելի է Աստուծոյ եւ մարդկան առջեւ :

— Փոքր համարուած մեղքերու տեղի տալը, մեծ մեղքերու ճամբայ կը բանայ :

ՎԵՐՋՍԵՆՑՍ

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԲՈՉՆՈՑ

ԱՐԾԻՒԷ

Ես եմ օգին միահեծան իշխանը. իմ ամբողջ հաստատած եմ այնքան բարձր ու սեպացեալ ժայռերու վրայ՝ ուր մարդկային ձեռքն ու ոտքը չկրնար հասնիլ. գիշեր ու ցորեկ ո՛չ երկիւղ ունիմ ո՛չ ալ կասկած՝ որ եւ է թշնամիի մը յարձակումէն. այնքան ասպնոյ՜ է իմ վիճակս. իմ նշանաբանս է բարձրութիւն ու վսեմութիւն:

Չունիմ գեղեցիկ ձայն ու կերպարանք. իմ ձայնս չափ անախորժ է ու գէմքս չափ տգեղ. սակայն իմ լռութիւնս ու տգեղութիւնս վսեմութիւն կ'ազդեն ու պատկառանք:

Ո՛վ ծոյլ մահկանացու, մինչդեռ դուն երազներով կը տատանիս, Յովնանուքնով կը խորդաս, ես կ'ելլեմ իմ բոյնէս, կը խոյանամ վեր ու կ'ողջունեմ տիեզերաց արփին, երբոր իր հրաւառ տեսքովը դուրս կ'ելլէ իր ոսկեղէն, փառաւոր հորիզոնէն, ամենաչքեղ պերճութեամբ ու վսեմութեամբ. եւ երբ կրկին ոսկեծղի մայրը կ'սպասէ գունախորտի հորիզոնին ծայրը՝ գրկել հրատն իր ոսկեբորբոք կուրծքին մէջ, ես բարձրէն կը դիտեմ այդ հիանալի տեսարանն, այդ վսեմ գիրկընդլսառնումը, եւ կը հրճուիմ յանհունս:

Բանաստեղծներ երբ գրեն ամենավսեմ նիւթերու վրայ, ո՛րչափ անգամ կը կրկնեն իմ անունս:

Հազարաւոր ոտք բարձրութենէ կը նշմարեմ ծորի մը խորը կամ դաշտի մը վրայ դիակի մը, կայծակի արագութեամբ կ'իջնեմ, անմիջապէս բոլոր ընկերներս կը հետեւին ինծի, եւ քիչ ժամանակի մէջ կը լափենք զայն ու կ'անհետացնենք գարշահոտութիւնն ու նեխութիւնն՝ որ ապականած էր ձեր ծծած օդը, ո՛վ մահկանացուներ:

Իմ բոյնիս, իմ բնակարանիս չուրջն ուրիշ բան չկայ, բայց միայն ամայութիւն,

թիւն, լռութիւն, արհաւիրք ու վսեմութիւն, որոտմանց անեղ բոմբիւնը, կայծակներու շաչիւնն ամենէն ուժգին կերպով ես կը լսեմ: Վե՛հ բարձունքս կը դիտեմ բնութիւնը, սարերն ու ձորերը, հովիտներն ու դաշտերը, առուակներն ու գետերը, լիճերն ու ծովերը, եւ կը լսեմ քաղցր ու ներդաշնակ համերգ մը, անբան եւ անշունչ բնութեան մրմունջն է այն. նաեւ ցաւագին ու խառնաձայն ողբերգ մը, բանական եւ սակայն ապերախտ էակին տրտունջն է այն. մին անատնական կեանքի երախտագիտութեան անոյշ բոյրն է՝ որ խուսկի պէս կը բարձրանայ. իսկ միւսը բանական կեանքի ապերախտութեան ժահարայր գարշահոտութիւնն է՝ որմէ կը գարշի՛ Տէրն ամենից:

ԱՊՌԱՒԷ

Երբ Ապողոն իր հօրն Արամաղդի շանթերը դարձնող կիկլորներն սպաննեց, հալածուեցաւ երկնքէն եւ ինկաւ Թեոսաղիա, ուր Ադմետի խաչանց հովիւ եղաւ. չափ կը սիրէր նեպաճգութիւնն ու քաջ աղեղնաւոր էր. բանաստեղծութեան ու երաժշտութեան դուիչն ու ներշնչողն էր. այդ վայրկեանէն սկսեալ չափ կը սիրէր զիս. եւ, գիտե՞ս, ո՛վ մարդ, ես այն ատեն այսպէս սեւ չէի, Թուս փետուրներ չունէի, այլ ձերմակ, ձիւնի պէս ձերմակ էի. եւ որովհետեւ Ապողոն կախարդութեանց վերատեսուչ էր, իմ թռիչներովս ու կոխներովս կախարդութիւն կ'ընէր. սակայն դժբաղդաբար՝ որ մը ձախող բանի մը յայտնութիւնն ըրի, եւ Ապողոն բարկանալով՝ անիծեց զիս, եւ զիս տիրերանդ ու սեւափետուր ըրաւ. այն օրէն ի վեր այսպէս սեւ մնացի:

Երբ հասնի աշունն, ո՛վ մարդ, դնա՛, նայէ՛, դիտէ՛ այն տեղն՝ ուսկից մեկնեցան բոլոր երգեցիկ թռչունները. հոն բան մը պիտի չգտնես, ո՛չ ալ անոնց անցքին նշանն եղող փետուրներ, քանզի հովը զանոնք առած տարած է. սակայն ես կը մնամ, ես՝ որ հարկւր տարեկան

ազոռաւ մ'եմ, առանձին ու միայնակ դարած կը նստիմ ինծի համառօտ, կամ թերեւս ինծմէ աւելի ծեր կաղնիին վրայ. հոն կը նստիմ, երբ բոլոր քոյրերս բաժնում, բոլորովին անշարժ եւ կարծես թէ խորասուզած խորին մտածմանց մէջ, եւ կ'աւանդեմ մարդարէական վանկեր:

Բայց, ո՛վ մահկանացու, բայց քու Սուրբ Դիրքդ, ու կարդա՛, աե՛ս թէ՛ չոր եւ անբեր անապատին մէջ ի՛նչպէս կե-
րակրեցի օրերով՝ Տէրո՛ւ մարգարէն, երբ յուսահատ, անօթի ու ծարու, մեռ-
նելու աստիճանին հասած էր: Բայց գի-
տեմ, զիս չես սիրեր, ո՛վ հարաւ մարդ, քանզի գեղեցիկ, փայլուն, հրապուրիչ չեմ, քանզի անոյշ եւ դիւթիչ ճայն չու-
նիմ, քանզի մի՛շտ, ամառ, ձմեռ քովդ եմ, մանաւանդ ձմեռն, երբ ուրիշ թու-
չուն մը չերեւիր, բայց ի ճնշողութեան եւ ուրիշ քանի մը թռչուններէ, եւ կը մնամ քովդ ու կը կրկնեմ՝ նոյն մարգարէական վանկերս. բայց՝ չես սիրեր զիս, չես յարգեր զիս, քան զի կ'ըսէ առածը, «Մարգարէն իր գաւառին մէջ պատիւ չունի»:

Ա. Լ. Ա. Ի. Ն.

Ես ծովային թռչուն մը ըլլալով՝ իմ բոյնս ալիքներուն մէջ կը դնեմ ձմեռը, եւ ծովը, Դեկտեմբերի քան եւ չորրորդ օրէն սկսած՝ ճիշդ տառն եւ չորս օր կը հանդարտի, մինչեւ որ իմ ձագերս ելլեն իրենց ձուերէն, եւ թռչին ու լողան երկնքին ու ծովուն մէջ:

Շատ խորհրդաւոր եմ ես. անոնք որ պատմութեան տեղեակ են, մանաւանդ անոնք որ դիցարանութիւն կարդացած են՝ դիտեն ու կը յիշեն Տրաքիսիոյ իշ-
խանին Կէիքսի կնոջ Ալիսոնի պատմու-
թիւնը, թէ, մինչ Կէիքս Դեղւիս գա-
ցած էր, Ալիսոն երազին մէջ տեսաւ հե-
ռուէն՝ ալիքներուն մէջ՝ իր ամուսնոյն նաւարեկիլը. ուստի երբ առտու եղաւ, վաղեց ծովեզրը, եւ, աւա՛ղ, անոր դիտը տեսաւ հեռուն, փրփրալից ալիքներուն մէջ, եւ սրտին ցաւէն մինչ կը փափա-
քէր երթալ, նկատուիլ ծովուն մէջ ու

դրիւլ զայն, չաստուածները զթալով ա-
նոր, զինքն եւ ամուսինն Ալիսոններու փոխեցին:

Ես, ահաասի՛կ այդ թռչունն եմ. չեմ սիրեր սահմանափակ ցամաքը, այլ ընդհակառակն՝ ա՛յնքան կը սիրեմ ա-
հուն ծովը. իմ ճայնս կը խառնեմ անոր ալիքներուն մրմունջին. ե՛ս եմ միակ եւ անբաժան ընկերը՝ նաւաստիին՝ որ կը գեղերի ծովուն ամայութեանն ու լու-
թեանը մէջ առանձին:

Գոյումպոս առաջին անգամ զիս տեսե-
լով հասկցաւ թէ՛ նոր աշխարհին մօտե-
ցած է, եւ իր ճակտէն ցրուեցան յու-
սահատութեան սեւ ամպերը. իր տխուր դէմքը դուարթացաւ, եւ իր յաւած ու տրտմալից աչքերէն երախտագիտութեան, խնդութեան եւ առ Տէր շնորհակալու-
թեան մարգարիտներ սահեցան իր աշ-
տերէն: Իւրաքանչիւր նաւաստի՝ երբ մօ-
տենայ ծովափին, առաջին անգամ զիս կը տեսնէ:

Իմ կեանքս ճշմարիտ եւ անկեղծ, մտերիմ ու ջերմ սիրոյ խորհրդաւոր պատ-
կերն է՝ զոր ո՛րքան դիտես ա՛յնքան կը յուզուիս:

Ա. Գ. Ա. Ի. Ն.

Հեղութեան, միամտութեան, մտեր-
մութեան եւ երախտագիտութեան միակ տիպարն եմ: Երբ Նոյ իր չինած տապա-
նին պատուհանը բացաւ, ազոռան ար-
ձակեց, որ տաղին անդին կը պտտէր՝
մինչեւ երկրին վրայէն ջուրերուն ցամ-
քիլը: Զի՛ս ալ արձակեց. որ տեսնեմ թէ
արդեօք երկրի վրայէն ջուրերը նուազած
են. բայց ես իմ ոտքիս թաթը դնելու
տեղ չգտնելով դարձայ անոր տապանը.
քանզի ես մարդկային բնակութիւնը կը
փնտռեմ. չեմ սիրեր ամայութիւնը:

Դիտեցէ՛ք Յորդանան գետը. երբ Յի-
սուս մկրտուեցաւ, շուտ մը ջուրէն դուրս
կրաւ, եւ ահա՛ երկինքն անոր բացուե-
լով՝ Աստուծոյ Հոգին ինծի պէս անոր
վրայ կ'իջնէր:

Ուրիշ շատ թռչուններ քաղցրագոյն

երգերով, ներդաշնակ դայլայիկներով
կը զուարճացնեն ու կը հրապուրեն քեզ,
ո՛վ մահկանացու, բայց ես իմ վնասն
ունեցուս ու գուգունեցուս քու սրտիդ
կը խօսիմ. իմ ողբերս երեւակայութեան
հետ գործ չունին, իմ սրտիս խորերէն
դուրս կուգան. իմ վնասներս մտեր-
մութեան ու կարեկցութեան հոնդիւն-
ներ են, ձայնակցելու քու հառաչներուդ
ու ողբերուդ. ես իմ հեծերովս կ'ողբամ
այս վաղանցիկ եւ ազցաւոր կեանքը:
Չեմ սիրեր անտառները, լեռները, դաշ-
տերը, պարտէզները. բայց միայն քու
բնակարանդ, քու մտերմութիւնդ կը սի-
րեմ, միայն քեզի մօտ ապրիլ, քեզի
մօտ հեծել, քեզի մօտ մեռնի՛լ կ'ուզեմ.
կ'աւեմ խորամանկութիւնը, հպարտու-
թիւնն ու ապերախտութիւնը:

Յիշէ՛, ո՛վ մարդ, Փրկիչդ քաղցր խօս-
քը, «Աղաւթներու պէս միամիտ եղեք»:

Ա Ր Տ Ո Յ

Անապատին ու դաշտին թռչնիկն եմ ես,
անհոգ, զուարթ եւ աշխոյժ. իմ անոյշ երգս
կը լսուի ձախիկներու ու մարգերու մէջ.
Ես եմ երջանկութեան խորհրդանշանը.
օրհնեալ է իմ բնակավայրս. անապատին
մէջ առանձին ապրիլ, ո՛հ, ի՛նչ հաճելի
եւ օրհնեալ կեանք. իմ երգս վայրի,
բարձր ու սուր է, առանց սեթեւեթի,
կողկողումի եւ ծամաճռութեան, հե-
ռո՛ւն, զանգրագեղ ամպին մէջ: Սէրն
է իմ երգիս զօրութիւն տուողը, Սէրն է
իմ երգիս ծնունդ տուողը. վե՛ր կը
թռչիմ ցօղաթուրմ թեւերով, կը բարձրա-
նա՛մ, իմ երգս երկնից մէջ է, իմ սէրս՝
երկրի վրայ: Ապառաժուտ բլուրին ու
ճաճանջաւէտ առուակին վրայ, զմրստա-
փայլ մարգին ու դալարագեղ լեռան
վրայ, հրաշէկ, ոսկեփայլ ճառագայթին
մէջ՝ որ կ'աւետէ գեղածիժաղ օրը, ա-
ղօտ ամպիկին ու հրաշապատում ծիա-
ծանին մէջ, ես, երաժիշտ հրեշտակ,
կը թռչիմ երգելով. եւ երբ իջնէ վեր-
ջալոյսը, մացառուտ փթիթներուն ու
սէզերուն մէջ կ'իջնեմ, վա՛ր, իմ սիրոյ
բո՛յնս, ու կը կրկնեմ, «Ես եմ երջան-

կութեան խորհրդանշանն, օրհնեալ է իմ
բնակավայրս»:

Թուիս ու համեստ փետուրներով, խայ-
տաբղէտ լանջքով, դեղնագոյն թռչնիկ
մ'եմ ես. գլխուս վրայ կը կրեմ փոքրիկ
բբուկ մը. չունիմ մասնաւոր գեղեցկու-
թիւն ու հրապոյր. ուրիշ թռչուններ ճիւ-
ղի մը վրայ դարելով կ'երգեն, բայց ես
վերը՝ օդին բարձրութեան մէջ կ'երգեմ
անդադար՝ մինչ կը թռչիմ, բնաւ չեմ
ձանձրանար ու չեմ յոգնիր: Երբ ա՛լ չե-
րգեմ, գիտցէ՛ք որ իջած եմ վար, վազ-
վել խիտ եղէգնաբայտերուն ու առայտին
մէջ. իմ խոնարհ դիրքս թող տորկեցնէ
քեզի, ո՛վ մարդ, թէ ամենէն բարձր
տեղն այն է՝ որ ամենէն խոնարհ է. ա-
մենէն խոնարհ տեղն ամենէն աւելի մօտ
է երկնից:

Տարին ողջոյն կ'երգեմ գրեթէ. տար-
ուան ամեն եղանակին հետ կը խառնեմ
իմ երգս. շատ կանուխ կ'եկեմ իմ բոյնս,
կը թռչիմ վեր, որպէս զի ամենէն առաջ
ես ողջունեմ արեւը. մինչեւ իրիկուն
կ'երգեմ, եւ երբ արեւն իր մայրը մտնէ,
եւ ալ կ'իջնեմ վար իմ բոյնս կը մտնեմ,
իմ սիւզաւէտ բնակարանս, հետեւեալ օրը
կրկին սկսելու նոյն երգերս. իմ խոնարհ
բոյնս ուրիշ բան չէ, բայց միայն քանի
մը յարդի շուշ ու կանաչ խոտ՝ գետնին
մէջ ծածկուած. բայց ես դո՛հ եմ ու եր-
ջանիկ:

Ծ Ի Ծ Ն Ո Ւ Ն

Ձմրան տխուր օրերը վերջացած են,
սառ օրերը հալած են արեգքեր ու զու-
արթագեղ օրերու: Մարգագետնին վրայ,
լայնաստուեր ծառի մը հովանիին տակ
խուժք մը երիտասարդուհիներ կ'երգեն
քաղցրաւոր, «Ծիծեռնա՛կ, ծիծեռնա՛կ,
Դո՛ւ գարնան սիրուն քոչնակ», իմ ա-
նունս տալով, կ'երգեն ու կը պարեն.
արդեօք ինչո՞ւ համար կ'ըսեն. «Դո՛ւ
գարնան սիրուն քոչնակ»: Ո՛հ, ի՛նչ
անոյշ եւ աշխուժիկ կ'երգեն ե՞ս, գար-
նան սիրուն թռչնա՞կ... Այո՛, ես կը
թռչիմ արագ հարաւէն, երբ ժպտի բնու-
թեան չքնաղ դուռարը, եղանակաց թա-

գուհին, դարձնելով ալ չեմ կրնար սպասել, կուգամ այցելել ձեզ, ու մահկանացուներ, կը թռչիմ, կուգամ, չառ մօտ կուգամ ձեզի, իմ բոյնս ո՛չ ծառերուն վրայ կը շինեմ, ո՛չ լեռանց բարձունքը, ո՛չ վշաղից թուփերը եւ մացառներուն մէջ, ո՛չ այլ խիտ սեղերուն տակ, բայց ձեր մօտիկը, ձեր տանիքներուն տակ, անդարդ ու խոնարհ, եւ հոն կը ճռուղեմ, կը հրճուիմ ու կը հրճուեցնեմ:

Երբեմն կը թռչիմ հեռու, քաղաքէ քաղաք, աշտարհէ աշտարհ, բարեւ կը տանիմ ձեր սիրելիներուն, եւ անոնց բարեւն ալ ձեզի կը բերեմ:

ՍՈՆՍԿ

Ուրիշ թռչուններ առաւօտէ մինչեւ իրիկուն կ'երգեն, բայց ես կը խնայեմ իմ ձայնիս, չեմ ուզեր որ անոնց խառնաչփաթ աղմուկներուն մէջ ընկղմի իմ ձայնըս, կը սպասեմ մինչեւ որ անոնք լռեն ու դադրին: Երբ գիշերուան լուսնի կարապետներն ու ցորեկուան աղմուկներու վերջապահները յոգնելով փակչին լռենքու կողերը, գետեղը, անտառներու խորերն ու հեղեղատներու խոռոչները, երբ կամաց կամաց լռեն մայրիներն, եւ սաղարթներն ալ չոտատանին, դալարիք ալ չծածանին, երբ լուսնակն հեզիկ ու լռիկ ձեմէ գեղանազ երկնից անտահման կապուտին մէջ, եւ երբ, ո՛վ մարդ, ունին դնես այդ խոր լուսնեան մէջ, ես յայնժամ, բոլոր արարածներուն երգարանը, բնութեան անդուդահան երաժիշտը, քաղցրաձայն շնչոտերով կըսկսիմ նուագել Արարչին փառքը: Նախ դանդիւններ կ'արձակեմ զուարճալի բերկրութեամբ՝ որ կը կրկնուին լեռներէ, եւ ահա խառնաձայն նուագ մը, յետոյ մեղմ սկսելով՝ սուրը կը վազեմ, կրկին իջնելով կը նուաղիմ, եւ յանկարծ սուսնէն բարձր կ'ելլեմ. իմ սիրտս լեցուած է ուրախութեամբ ու դինովցած, իմ սիրտըս կը բաբախէ սիրոյս ուժգնութեամբ: Երբեմն կ'որբերգեմ սրտածովիկ եւ յեղյեղեմ, միմայն եղանակներով, նման վա-

ղեմի աղգերուն պարզ ու թաղծագին մեղեդիներուն: Իմ երգս արոմութեան նշան է յաճախ եւ չէ թէ միայն ուրախութեան: Եւ դո՛ւ, ո՛վ մարդ, եթէ երբէք վառտես դիմ քու պարտէզներէդ եւ անտառներէդ, աւրես իմ բոյնս ու հալածես դիմ թախառական, վիրաւորես դիմ գէնքով ու թակարդով, տագնապեցնես ու անանքես դիմ անհնարին ցաւերով, բնաւ չես կրնար լռեցնել դիմ, քանզի հակառակ քու կամքիդ, պէտք է հնազանդիմ իմ Արարչիս, կաստարեմ անոր հրամանները: Երբ դու բանտարկես դիմ, իմ անոյշ երգերովս քու բնակարանդ կը լեցնեմ: Իմ ցաւերուն մէջ անգամ ունիմ դաշնակութիւն: Ո՛չ անպէ՛ն, ո՛վ մարդ, դո՛ւն ալ պարտիս յօժարութեամբ երգել երբ կը տառապիս: Այո, թող որսորդը փորէ իմ աչքերս խժողութ ճարատարութեամբ, ես աւելի անոյշ պիտի գեղգեղեմ իմ երգերս, ես, օղապար Հոմեր, իմ կեանքս երգերով պիտի անցնեմ, եւ իմ տաղերուս գեղեցկագոյնն աչքերուս կուրցած ու խաւարած պահուն պիտի յօրինեմ:

Այս կեանքիս մէջ, ո՛վ Գրիստոնեայ, քու ճշմարիտ օրինակդ եմ, քեզի պէս, աշխարհի աղմուկէն աւելի միայնութիւնը կը սիրեմ, երկրէս աւելի երկնից կը բաղձամ կաթողին, եւ իմ գեղգեղներովս մի միայն եւ անդադար կը գովեմ Արարչին սքանչելիքները: Աշխարհիս մէջ սիրելի էակ մ'ունիմ, վարդն է այն, որուն քնքոյշ զիրկը հանգչած, անոյշ սիրովս զգլխած, աննման բոյրովս եւ երկնից ցօղովս գինովցած, մինչ կը գեղգեղեմ, կը լսեմ հեռուն պարող օրիորդներուն արծաթ ձայնը:

«Պարզիմ ի յոսֆն ե հագեր իօշիկ, Սիրով կու փնտռեմ զվարդ անուշիկ»:
Եւ այդ մեղմ հնչիւնն օրօր մը կ'ըլլայ ինձի. կիսարագ աչքով կը դիտեմ թէ արեւը կը բարձրանայ հորիզոնէն, եւ կարծես թէ Արաքսի կարկաշտը կը լսեմ, «սոխսիկներն երգեն միեկեւ առաւօտ» աչքերս կը գոցեմ, ու դիմ կը դտնեմ եւ բազոյց դիւթական աշխարհը:

ԳԻՏՈՒՆԻԿ

Գիտէ՞ք, ո՛ր է իմ սիրելի ծննդավայրս, իմ պաշտելի բնակավայրս. Գանարեան կղզիները, երանելաց բնակարանը. քանզի հո՛ն կը մտնէր արեգակն ուղիւնու ալեաց գիրկը. հո՛ն էր ոսկեղէն գունտին հանգիստը. եւ այդ կղզիներն, ո՛հ, հոգիներով բնակարանն էին. այն դարն ոսկեղիւնի էր, քանզի այն ատեն մարդիկ անմեղութեան մէջ էին. եւ երկիրն առանց մշակութեան կ'արտադրէր այն ամեն բանն որ անհրաժեշտ էր մարդկային կեանքին պէտքերուն համար.

Եւ ես, ահաւասիկ, այսպիսի չքնաղ տեղէ մը եկած եմ հոս. եւ գիտէ՞ք, ի՞նչ էր հոս գալուս միակ պատճառն, ահաւասիկ. — Գարնան օր մը, ատուռն կանուխ, ծովափին շատ մօտ եղող անտառի մը մէջ կը դալայլայէի. ուզեցի ծովափն երթալ. երբ հոն հասայ, տեսայ գեղեցիկ շէնք մը՝ որուն երրորդ յարկի սենեակներէն մէկուն պատուհանին առջեւ ոսկիէ փայլուն վանդակ մը կախուած էր, դուռն ալ բաց էր. անմիջապէս հրապուրուելով՝ մտայ այդ դռնէն ներս, եւ ահա յանկարծ գոցուեցաւ. սակայն գոցուիլը բնաւ հոգս չէր, քանզի անոր գեղեցիկութեամբն զգլլած, աչքս սեւեռած անոր կը նայէի. վերջապէս երբ զգաստացայ այդ մօքի եւ երեւակայութեան գինովութենէս, հասկցայ թէ բանտարկուած էի, խաբուած էի. շատ աշխատեցայ ձոր մը գտնել ու դուրս ելլել, բայց ի դո՛ւր. ինչո՞ւ, որովհետեւ արժանի էի պատժուելու, քանզի իմ նախկին երանական վիճակէս գերադաս համարած էի ոսկի վանդակը. ա՛հ, հիմա այս շողջողուն վանդակն ինծի խոր անդունդի՛ պէս սեւ, գերեզմանի՛ չափ տխուր է. հոս փակուած առանձին, գիշեր ցորեկ կ'երգեմ ու կը հառաչեմ տխուր եւ յուսահատ, այրելով ու տոչորելով իմ նախկին անհոգ եւ անվիշտ, հաճելի եւ երանելի վիճակիս՝ անմոռանալի, արքայմանոյլ բիւրաւոր յիշատակներով. եւ իմ սրտաշարժ ու մեղամաղձիկ դալայլիկներս

լուսն հրճուանք կը պատճառեմ մահկանացուն, ու կը փարատեմ անոր վիշտերն ու հոգերը :

ԹԻԹԵՌՆԻԿ

Ես թէ՛ միջատ եմ թէ՛ թռչուն, թեւաւոր միջատ եւ կամ միջատ-թռչուն. իմ ծագումն բոլորովին տարբեր է թռչունոց ծագումէն. ուրիշ ամեն թռչուններ յառաջ կուգան թռչուններէ. սակայն ես յառաջ կուգամ գետնաքարէ, զազիր սողունէ մը, ագեղ որդէ մը, թրթուրէ մը. իմ այլակերպութիւնս երբեմն տասն եւ եօթն տարի կը տեւէ, եւ տասն եւ եօթը տարի կը մնում իմ մեռած կը մնամ, իմ նախնական վիճակիս մէջ. եւ ահա այդ որոշեալ մեռելութեան ու կարծեցեալ ոչնչութեան ժամանակէն վերջ՝ յանկարծ յարութիւն կ'առնեմ ու կ'ըլլամ գեղեցիկ թիթեռնիկ մը, երիւնդարդ, նրբին թեւերով, երկայն լեզուանման պատիճներով՝ որ կազմեն խողովակ մը մտելու ծաղկանց բաժակին մէջ՝ ծծելու համար անոնց անոյլ հիւթը. եւ երբ այդ պատիճները գործածել հարկ չըլլայ, կը փաթթեմ վանոնք ու կը գալարեմ ժամացուցի զսպանակի նման : Զիս հալածողներէն փախչելու եւ ազատելու միակ միջոցն է՝ իմ տարուբեր օձապտոյտ եւ արագ թռիչս : Կենդանութեան ամենէն շատ հաճոյք կը զլայ երբ ուսումնասիրէ զիս :

Ես ձայն, երգ, եղանակ չունիմ, ո՛չ ալ մեղունին բզզիւնը՝ որով անհանգիստ ընեմ քեզ, ո՛վ մարդ. ես լսիկ կը դարձեմ. մանաւանդ իմ մէկ տեսակիս որդը, շերամը կ'ընծեմ քեզի ամենաթանկագին, փայլուն նիւթերէն մէկը, մետաքսը :

Ես, իմ զարմանալի այլակերպութեամբս, այսինքն այն սողացող թրթուրէն՝ փայլուն թեւաւոր միջատի մը փոխուելովս, կը յայտնեմ մեծ եւ անհերքելի ճշմարտութիւն մը, կը մատուցանեմ մըշտատեւ հիւրընկալութիւն մը, եւ սուղու, սրտայայտ արարար մը հոգւոյն վերջնական ազատման գերեզմանի մթութենէն, եւ այսպէս կուտամ յարութեան

միակ ու գործնական ապացույցը :

Իմ փափուկ թեւերուս վրայ գրուած է Սէ'ր :

Մ Ե Ղ Ո Ւ

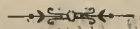
Ես ալ թէ' միջատ եմ եւ թէ' թռչուններուն ամենէն փոքրը . եկէ՛ք իմ փեթակ , հո՛ն , եթէ կրնաք հաշուել մինչեւ քսան հազար մեղուներ պիտի գտնէք առ առաւելն , եւ հինգ հազար առ նուազն , որոց մին թագուհին է , հինգ հարիւրը բուեր կամ դատարկապորտ մեղուններ են , եւ տասն եւ ինն հազար հինգ հարիւրն ալ գործօն մեղուններ , որոնք միշտ դբաղած են , կը բզկան ու կ'ածապարեն , սակայն ամենայն կանոնաւորութեամբ ու կարգապահութեամբ : Հարիւրաւորներ կուգան փեթակին բերանը , ծաղկանց հիւթերով բեռնաւորուած , փեթակին մէջ եղուններն անմիջապէս կը դիմաւորեն , կը վաղեն , կ'առնեն անոնց բերը . եւ անոնք չուտով ետ կը դառնան կրկին ծծելու հիւթեր , աւելածութեամբ կը մաքրեն փեթակը . ո՛վ որ համարձակի փեթակը մտնել , կը խոցուի մեռնելու աստիճան : Քսան եւ չորս ժամուց մէջ չորս հազար բլիթներ կը կազմուին հրաշալի արագութեամբ ու ճշգրտութեամբ . իմ նպատակս անձնագովութիւն չէ' բնաւ , սակայն ձեզի' , ո՛վ մահկանացուներ , մահաւանդ ձեզի' , ո՛վ ծոյլեր , դանդաղներ ու ծոյլեր , օգտակար դաս տալ է . մենք մեղուններս երգ չունինք , մեր երգը՝ բզկուն է միայն , եւ այն ալ աշխատութեան բզկունը :

Արեւուն հետ կ'ելլենք դուրս , արեւուն հետ կը մտնենք մեր փեթակը . մեր փեթակին մէջ տիրող կարգապահութիւնը , հպատակութիւնը , հնազանդութիւնը , միաբանութիւնն ու սէրը կատարեալ է :

Ձեր բարոյագէտ բանաստեղծներն երբ աշխատասիրութեան վրայ գրին՝ մեզ օրինակ կը բերեն : Եւ դուք , ո՛վ ծոյլեր , կը վայելէք , կը ճաշակէք այն քաղցր մեղրը զոր մենք կը պատրաստենք երկարատեւ աշխատութեամբ , միլիոնաւոր

ծաղիկներէ : Մենք անդադար կ'աշխատինք ձեզի համար . եւ քիչ անգամ ձեզ կը խայթենք , ձեր ապերախտութեանն համար :

Ս Տ Ո Ւ Ե Ր

Ա. Ռ. Ա. Ջ. Ե. Տ. Ա. Կ.

Պ Ե Ր Ո Ւ Մ Ս Ե Ր

Ա Ր Ե Ի Ե Լ Ե Ա Ն Ո Ր Բ Ա Ն Ո Ց Ի Ն

ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԱՍՏՈՐԻ ՆՈՒԵՐՆԵՐՆ

Ազն. Տեարք . Համկատ . Տիկկայք :

Տիար եւ Տիկ. Մկրտիչ Գրէշերեան	Պկ.
Կեսարացի	108
Տոքթ. եւ Տիկ. Հիւսնան	108
Տիար եւ Տիկ. Ա. Մ. Ժամկոչեան	
Իրենց նորածինին յիշատակ	240
Յովհաննէս Բալէմբերեան	20
Յովհաննէս Մօմճեան	20
Նաչիտ Բրընճճեան	20
Նուպար Աճէմեան	20
Կարապետ Սըվաճեան	5
Սեթրակ Սըվաճեան	5
Դրիգոր Աբրահամեան	5
Դրիգոր Սարեան	6
Մկրտիչ Եղէկիշէեան	25
Ա. Կ. Սէքէմեան երկու օրինակ	
« Մարդ ըլլալու միջոց » (ռուլը)	
Տիկ. Ա. Կ. Սէքէմեան մէկ օրինակ	
նալ « Ճշմարիտ կիներ » (ռուկեղծ)	
Տիկ. Կ. Դարբինեան Եգիպտոս	20
Բարսեղ Դարբինէեան	10
Տիկ. Բ. Փափաղեան	10
Օր. Պ. Միրիքէլամեան	20
Գր. Գըմբեմեան	20
Սարգիս Ս. Մելիքեան	20
Աբրահամ Եագնուպեան	20
Դրիգոր Եագնուպեան	22
Փիլիպպոս Եագնուպեան	20
Յովսէփ Դարբինեան	5
Լուի Սքիրո	5
Կոչկակար Սէպուհ	20
Տիար եւ Տիկ. Կարապետ Կոնք	
տիկեան	40

Տիկ. Օ. եւ Է, Ծընարգեան	20	Տիկ. Հ. Դանթարճեան	10
Կ. Վ. Վարդերեսեան	40	Պատ. Յակ. Տէր Ստեփանեան եւ	
Տիար եւ Տիկ. Յ. Նազկեան	40	Նիճէէն բեռ մը ձաւար եւայլն	
Տիար եւ Տիկ. Իսկէնտէր Շիշմանեան	20	Տիկ. եւ Օր. Պրօթ	108
Պ. Եգեկիէլեան	5	Մ. Բուարիյէ	40
Այրի Տիկ. Է. Բիւպտէլէնեան	5	Այրի Տիկ. Ա. Պրօթ	10
Նուրիճան Տէրվիլեան	10	Ալէքս. Պրօթ	10
Դր. Մկրտիչեան դեղագործ	20	Է. Թիւրք	30
Տոքթ. Պետրոս Վանքեան	40	Այրի Տիկ. Ժիւլ Լաքալ	10
Դրածախ Բեթրօ	10	Տիկ. Տէօպէթա	20
Յակ. Տէր Նիկողոսեան	20	Լուի Կամէ	60
Տիար եւ Տիկ. Յակ. Շիշմանեան	40	Տ. Բէօլէեան	20
Մ. Անտոնեան	10	Օր. Մարիօնքա	5
Ե. Մ. Սէֆէրեան	20	Ա. Տէմճեան	5
Յակ. Տէր Բարթողիմէոսեան	20	Ոմն Բարերար	10
Թ. Ս. Տէրվիլեան	20	Մ. Սարափիմիտէս	5
Դ. Պաշտառներեան Դարբին	20	Կ. Տէրվիլեան	20
Մաման Յապիրեան	5	Երուանդ Հէգիմեան իր ձեռագործ	
Արթին Մանլէլեան	5	դեղագործեալ նկար մը չըջանալով	
Յովակիմ Էթմէքճեան	108	Տոքթ. Յար. Հէգիմեան	5
Մ. Թադէոսեան	20	Տէր եւ Տիկ. Անտոն Մարալեան	100
Կ. Փալանգեան	20	Նուրիճան Պրուսայ Եարրորեան	20
Պետրոս Եղոյեանց	5	Օր. Ա. Իշխանեան	40
Օր. Ե. Աղամճանեան	5	Օր. Ս. Տէրաշեան	20
Մ. Պապօնեան	20	Կ. Դարամանուկեան կաթնաղլա	
Դ. Ս. Փափաղեան	5	ձառ սեր եւ	10
Օր. Ս. Իղլիլեան	10	Այր. Շահանկերեան	5
Օր. Մ. Տէր Եփրէմեան	10	Պօղ. Պաղարճեան	10
Դ. Սինանեան	20	Բեթրադի Սորանօղլու գրաւաձառ	10
Մինաս Թիւյսիլեան	5	Այրի Տիկ. Մ. Լուիֆեան	7
Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Նաւասարդեան	20	Յակոբ Օրտղեան	10
Հաճի Սէրուրէ Կուրտիկեան	20	Տէր եւ Տիկ. Հաճի Քօսթի	40
Սեթրակ Մարանիդեան	10	Մուսթաֆա	5
Պետրոս Ք. Թադէօրեան	20	Սուլէյման	5
Օր. Նազիկ 100 կանգուն կտաւ իր ձեռք չինեալ		Հաթիւղ Մէհմէտ	5
Տիմիդրիոս Մինա Քասթէմունի	75	Հիւսէյին	5
Տօքթ. Շէհիրլեան	20	Եուլան	5
Թահմիղ Համբարճում	10	Օմերոս	5
Յ. Յովնանեան Պօլիս	5	Յակ. Շապանեան	5
Յովհ. Դոնտաեան Պօլիս	20	Եւլանի	5
Դ. Տ. Թէրղեան Պօլիս	40	Տէր եւ Տիկ. Ռափայէլեան	30
Տիկ. Վ. Շէփքեան	10	Օր. Մ. Ռափայէլեան	10
Թ. Մինասեան Պօլիս	60	Կր. Մարմըլունեան	20
Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Ֆընարդեան	40	Օրք. Բ. եւ Փ. Մանիսաղեանց	10
Յակ. Ֆընարդեան	20	Ազնիւ Բէհեանեան	10
		Սահակ Պամաճեան	10
		Տիկ. Դալնտարեան	5

Այրի Տիկ. Ն. Եղլուգճեան	10
Մարտ. Բուրուեան	5
Տէր եւ Տիկ. Թորոս Տէմիրճեան	40
Պետրոս Տոնճեան Պօլիս	20
Բարեսէր ոմն Պօլիս	10
Մարտիրոս Զաքարեան Պօլիս	10
Տէր եւ Տիկ. Գ. Տէմիրճեան	20
Տէր եւ Տիկ. Ա. Խնդամեան Իւսթիւլ	216
Միսակ Տէրվիլեան Սէլանիկ	108
Տօքթ. եւ Տիկ. Գ. Տուզազլեան	40
Կր. Ա. Օտունճեան	20
Էօմէր Ֆէվզի մէկ Ալալում	
Աշիւ Էվիէնեատիս մէկ գեղարուեստ սակաւ	
Պանգ Օթթօման	150
Ժողէֆ Մաճճաւ	10
Տօքթ. Բ. Էքօմիտէս	20
Կր. Հանէսեան	5
Տէր եւ Տիկ. Բ. Գարահանեան	25
Տէր եւ Տիկ. Բօնաթեան Պօյաճեան	20
Կր. Փայուճճեան	20
Մեղքոն Պալթաեան	30
Մաքսուտ Ֆէրմանեան	10
Մարտիրոս Ֆէրմանեան	20
Ստեփան Շէվքեան	10
Յովհ. Պատուրեան	20
Արք. Գորահանեան	27
Մարգար Ժամկոչեան	20
Յովակիմ Բալեօնեան եւ ընկ.	10
Տօքթ. Կր. Օհանեան	20
Մ. եւ Մատ. Պարիւս	20
Սամ. Գ. Վարժապետեան Պօլիս	20
Վ. Յ. Մարթեան Պօլիս	20

Ի սրտէ չնորհակալութիւն եւ
ի Տեառնէ վարձատրութիւն :

Գ. ՊԱՆՏԱՍԱՐԵԱՆ

Պրուս, Յունվ. 12/24, 1896

ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏԱՍԻԱՆ

ԸՆԴԴԵՄ

ԾԻԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՑՈՒՑՈՒԱԾ

ԲՍԱՆ ԵՒ ՀԻՆԳ. ՓԱՍՏԵՐՈՒ

Ի ՏԲ. ՔԵԼԼՈՒԷ

Թարգմանեց, Տֆ. Կ. Երանեան

Դին 40 փարսյ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Զարին Թագադրութեան հանդէսին Մոսքուա քաղաքն այժմէն կը պատրաստուի տենդոտ գործունէութեամբ մը : Այս ազգային-պետական հանդէսին առմէնէն մեծաշուք պարագաներէն մին պիտի ըլլայ Ժողովրդային խորհմանութիւնը, որ մէկ քառ. քիլոմէրը տարածութեամբ ընդարձակ դաշտի մը մէջ պիտի կազմուի չորս հարիւր հազար հոգւոյ համար : Հոն մինչեւ 200 տաղաւար պիտի շինուի եւ ուրիշ կարգադրութիւնք պիտի ըլլան՝ Պետութեան ծախքով ճրի կերութիւնը ընել տալու եւ զուարճութիւններ կատարելու համար այնքան բազմութեան : Կայսերական հսկայածեւ տաղաւար մը պիտի տիրապետէ նոյն դաշտին բոլոր շինութեանց, եւ ԺԴ դարու առևտրական ճարտարապետական ոճով շինուած պիտի ըլլայ : Լուսաշող աղբիւրներ պիտի ցայտեն կառուցուած առժամանակեայ Թատրոններուն բեմերուն վրայ : Բայց այս ամեն չէնքեր հանդէսէն երեք օր ետքը պիտի քակուին, որպէս զի նոր Թագաւած Կայսրը կարենայ նոյն դաշտին վրայ աչքէ անցունել Մոսքուայի զինուորական շրջանակին զօրքերը : Կը կազմակերպուի նաեւ Գրեմլինի քաղաքանման պալատներու հաւաքածոյին սքանչելի մէկ լուսավառութիւնն, որու ջրաներկի վարպետներէն համբաւաւոր երեք արուեստագէտներու նկարներուն համեմատ : Այն օրն ուր Զարը 400,000 հոգւոյ Ժողովրդային հացկերոյթ պիտի տայ, Մոսքուայի քաղաքապետութիւնն ալ 50,000 զօրաց ճաշ պիտի տայ Դվէրի դրան մօտ : Նաեւ, ի յիշատակ Թագադրութեան, քաղաքապետութիւնն 200 հազար ռուպլ կը յատկացնէ Մոսքուայի բարեգործական հաստատութեանց :

Տէր եւ Խմբագիր

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

Տպագրութիւն Ե. ՄԱՏԹԵՂՈՍԵՆԱ

Թիւ 27, Ֆինճանճլար Եօզուշու, Կ. Պօլիս